

Vapaa Ajattelija

2/2026

60 VUOTTA HANNU SALAMAN JUMALANPILKKATUOMIOISTA
LAURI OJALA: LAPSIA PITÄÄ SUOJELLA USKONNOILTA
HAUTAJAISET ILMAN TILATTUA MUISTOPUHUJAA

commons.wikimedia.org

6

Hannu Salama saapumassa Juhannustanssit-oikeudenkäyntiin Helsingin hovioikeuteen toukokuussa 1966.

Eppu Heikkilä

14

Pro-Seremoniain vetäjä Laura Mäntysalo kertoo, kuinka rakentaa vainajan näköiset hautajaiset.

ChatGPT

24

Miksi rehtorit eivät ole valvoneet islamin opetusta ja oppimateriaaleja kouluissaan?

KANSIKUVA

60 vuotta sitten Hannu Salaman kirjan Juhannustanssit katsottiin pilkkaavan Jumalaa ja kirkkoa. Salama tuomittiin oikeudessa jumalanpilkasta kolmeksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen.

Kuva: Yki Räikkälä

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

4 Uskonto ei tarvitse erityissääntelyä
Jori Mäntysalo

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

5 Tulevaisuus aiheena avajaisten tunnustuksettomassa tilaisuudessa
Esa Ylikoski

6 60 vuotta Hannu Salaman jumalanpilkkatuomiosta
Esa Ylikoski

7 Nuorisotalon järjestöille 18 miljoonaa – kristilliset järjestöt pärjäsivät hyvin

HAASTATTELU

8 "Telaketjuateisti" Lauri Ojala: Uskonnot ovat K18-kamaa – lapsia pitää suojella niiltä
Risto K. Järvinen

VAPAA-AJATTELIJAT TOIMIVAT

11 Väinö Voipio -palkinto Krematoriosäätiölle

12 Helsingin seudun vapaa-ajattelijat 90 vuotta
Esa Ylikoski

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

14 Kenen näköinen kuolema?
Laura Mäntysalo

16 Hautajaiset ilman tilattua muistopuhujaa
Risto Puumalainen

JUMALHARHAT

18 Savuverhosta todellisuuteen (yliluonnollisen ongelma)
Robert Brotherus

VAPAA-AJATTELIJAT TOIMIVAT

20 Vapaa-ajattelijain liiton tavoitteet hallitusohjelmaan 2027

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

22 Ajatuksen vapaus 2025 -raportti julkaistu
Jari Papunen

22 Räsästä vielä kerran
Jori Mäntysalo

PALSTA

23 Kotimaan katsaus
Yki Räikkälä

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

24 Kelvoton islamin oppikirja pois tarjonnasta – mitä tekevät koulut ja kunnat?
Esa Ylikoski

25 Vantaa kielsi oppilaiden kasvojen peittämisen

25 "Nuoriso on ihan paineissa"

26 Poliitikon arvot ja valinnat
Yki Räikkälä

PALSTA

27 Kirkko hoitaa tehtäviä, joita valtio ei halua
Siiri Salminen

PALSTA

28 Aikaa ajattelulle
Venla Parantaja

ARVOSTELU

30 Seppälän evankeliumi loppu ristille
Yki Räikkälä

31 "Tuhlaajapojat" on paperin tuhlausta
Risto K. Järvinen

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

32 Hydra Vulgaris – kuolematon
Yki Räikkälä

PÄÄSIHTEERIN PALSTA

33 Puolustusapua paperilla
Timo Karjalainen

SANANEN TOIMITUSSIHTEERILTÄ

34 Kuolema Afrikassa, jos toinenkin
Risto K. Järvinen

Vapaa-ajattelijain liitto on myös Facebookissa!

RAKKAAT VAPARIT!

TANJA LAINE

Nykyyinen liittokausi lähenee loppuaan ja liittokokous lähenee. Pohdin menneitä kolme vuotta. Ensimmäiseksi mieleeni nousee hienot tapahtumat ja talkoot, joita on järjestetty aktiivisesti ympäri Suomea. Nämä eivät olisi olleet mahdollisia ilman teitä, aktiivisia jäseniä, jotka vapaa-ajallanne jaksatte ja teette, Kiitos siitä!

On ollut etuoikeus saada työskennellä myös näin osaavan ja hienon liit-

tohallituksen kanssa, toivottavasti liittotohallituksen ahkerointi on tunnustettu myös kentällä.

Erityisen mieleenpainuvia asioita on ollut Pohjoismaiden kokoukset Islannissa (2024) ja Ruotsissa (2025), Tampereen Uskomattomat kesäpäivät Ensilässä (2025), Tampereen yhdistyksen 80-vuotisjuhlat (2025), **Risto Puumalaisen** kirjan *Uskomatonta elämää Suomessa* julkkarit Tampereella (2025) sekä Vaasan Kullervon aluehautausmaan talkoot (2025).

Mahtavia niistä teki avoin ja lämmin yhteisöllisyys. Tämä yhteisö ja ahkerointi auttavat jaksamaan vapaa-ajalla tehtävää tärkeää työtä uskonnottomien etujen ajamiseksi. Työ ei tullut valmiiksi tällä kaudella, meidän panostamme tarvitaan tulevaisuudessakin, ehkä jopa aiempaa enemmänkin.

Omakohkaisia kokemuksia on riittänyt yllin kyllin viimeiseen kolmeen vuoteen, joka kertoo, että näin on myös valtakunnallisesti. Vuosi sitten Vapaa-ajattelijoiden stipendiä ei suostuttu luovuttamaan koulun tilaisuudessa sen ansainneelle oppilaalle, eikä tänä vuonna vastaanottamaan lainkaan! Kun lukee Uskonottomien vanhempien fb-ryhmää, tällaisia esimerkkejä on liikaa, ja suurin osa niistä ei edes tule ilmi. Educa-messuilla tapaamani opettajat tuovat samaa viestiä, toistuvia

laiminlyöntejä säännöksiä noudattamisessa, eivätkä yksilöt aina uskalla näitä nostaa esiin.

Niin, ei uskalleta. Leimataanko meidät vaikeiksi, hankaliksi ja turhamaisiksi, kun edellyttämme sääntöjen ja lakien noudattamista lasten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ja halutesamme edistää tätä? Jos kyllä, teen itsen ilomielin, sillä nykyaikana tuntuu kohtuuttomalta ja käsittämättömältä, että paikassa nimeltä koulu lapsia erotetaan ja suljetaan pois yhteisistä juhlista katsomuksen perusteella. Eihän nyt ole vasta kuin vuosi 2026!

Niinpä jatkakaamme hyvää työtä ilolla, rohkeasti ja ylpeästi. Se, että lapset saisivat olla koulussa yhdessä yhdenvertaisesti ja leimaantumatta, on tavoite, mistä ei voi olla kuin ylpeä. Näitä asioita tulee edistää sopuisasti, perustellusti ja tarpeeseen.

Hyvät jäsenet, te teette liiton: Tulevassa liittokokouksessa valitaan taas liittohallitus- ja valtuusto. Kannustan teitä rohkeasti lähtemään mukaan tähän tärkeään toimintaan.

Ennen kaikkea kiitos, että olen saanut olla liittohallituksessa, kiitos luottamuksesta. Toivottavasti tapaamme Satakunnan vapaa-ajattelijoiden Jumalattomilla kesäpäivillä 25.7.2026

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijoiden liiton varapuheenjohtaja

Vapaa-ajattelijoiden uusi verkkokauppa on auki!
vaparishop.myspreadshop.fi

USKONTO EI TARVITSE ERITYISSÄÄNTELYÄ

JORI MÄNTYSALO

Rajavartiolaitos ei antanut jehovantodistajille erityislupaa kiertää raja-alueella talosta taloon saarnaamassa, ja hallinto-oikeus vahvisti päätöksen. Rajaturvallisuus perusteluna ohittaa uskonnonvapauden, saarnaamista voidaan rajoittaa samalla tavalla kuin kulkukauppiaalta pärekorien myyntiä.

Hallitus esittää tartuntatautilakia, jossa ei enää olisi erityistä sääntelyä uskonnolliseen toimintaan, vaan kirkko ja kirjasto voitaisiin sulkea samalla tavalla: ”- - myös uskonnonharjoittamiseen käytettävien tilojen käyttö voitaisiin väliaikaisesti kieltää hyvin vakavassa terveydenhuollon häiriötilanteessa, jossa äärimmäiset rajoitustoimet olisivat tarpeen ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseksi - -”.

Mikään laki ei erikseen määrää nimenomaan ovelta ovelle kiertämistä sallituksi. Mikään säädös ei anna erityistä lupaa kokoontua yhdessä syömään viinistä ja leivästä koostuvaa symbolista ateriaa. Vapaassa maassa saa tehdä sitä, mitä ei ole erikseen kielletty. Uskonnonvapaus seuraa pääosin tästä yleisestä vapaudesta.

Tämä on hyvä lähtökohta. Vastustamme kahden valtionkirkon etuoikeuksia, eikä se ole vapauden vastustamista. Suomessa saisi olla Evlut kirkko ry, joka toimisi samoilla säännöillä kuin muutkin yhdistykset. Emme hyväksy uskonnonvapauden nimenomaista rajoittamista, mutta hyväksymme kaikkia koskevat rajoitukset myös uskontoja koskeviksi.

Hallituksen esityksessä tartuntatautilaiksi huomioitiin uskonnonvapaus kuitenkin erikseen. Tämä on tavallista: Aina kun lakeja säädetään, pohditaan vaikuttaako muutos esimerkiksi elinkeinovapauteen, sukupuolten tasa-arvoon, ympäristöön ja niin edelleen. Uskonnolla tässä mielessä on erityisasema, sitä ajatellaan erikseen vaikka lopputulos ei uskontoa mainitsisi.

Paljon on saavutettu, jos uskonnonvapaus nähdään oletusarvona, jota ei yleensä erikseen tarvitse mainita. Kristitylle on tärkeämpää saada ehtoollista kuin filatelistille kerätä postimerkkejä, ja lakeja säädetään ihmisiä varten eikä abstraktina rakenteena. Silti useimmiten valtion ei silti tarvitse näitä erotella, vaan postimerkkikerho ja helluntaiseurakunta voivat toimia samojen lakien mukaan.

Tarvitaanko joitakin poikkeuksia uskonnonvapauden vuoksi? Ehkäpä: kieltolain aikana kirkoissa sai ehtool-lisviiniä, ja voin hyväksyä sellaisen.

Periaatteet ovat harvoin ehdottomia, ei myöskään uskontojen ohittaminen laissa ole minusta sellainen.

Toisaalta laissa on myös ns. negatiivinen uskonnonvapaus. Jos koulusta viedään lapset jumalanpalvelukseen, ketään ei saa pakottaa kirkkoon vastentahtaan. Tämä on hyvä paikkaus rikinäiseen lakiin, ei enempää. Ei päiväkodeissa, kouluissa, puolustusvoimissa eikä missään kuntien ja valtion laitoksissa pitäisi olla uskontoa. Se olisi oikea korjaus, eikä lakia paikkaukseen enää tarvittaisi.

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja

**5. PAINETUN SANAN MARKKINAT
SIURO SYMPOSIUM
15.8.2026**

Monitaiteinen
kirjallisuustapahtuma
Nokian Siurossa.

@siuro.symposium

TULEVAISUUS AIHEENA AVAJAISTEN TUNNUSTUKSETTOMASSA TILAISUUDESSA

ESA YLIKOSKI

Viime vuosien tapaan eduskunnan vuoden 2026 valtiopäivien avajaispäivän ohjelmaan kuului tunnustukseton tilaisuus eduskunnan tiloissa samaan aikaan, kun Tuomiokirkossa oli avajaisjuma-lanpalvelus. Eduskunnan varapuhemies **Tarja Filatov** osallistui tunnustettomaan tilaisuuteen, jossa puheen pitivät eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtaja **Anna Kontula** ja tulevaisuuden tutkimuksen professori **Petri Tapio**.

Kontula kävi puheessaan läpi Prometheus-myytin historiallisia tulkintoja ja niiden sekä yleisemmin myyttien suhdetta tulevaisuuskuviin. Hän pohti myös sitä, miten käsityksemme tulevaisuudesta rakentuu siihen, mitä voimme tietää, mihin voimme vaikuttaa ja mitä emme tiedä, ja miten nämä ulottuvuudet suhteutuvat aikaan.

Petri Tapion puheen pääteema oli poikien ja miesten koulutuskietseisyys. Peruskoulussa ja lukiossa pojat pärjäävät nykyään heikommin kuin tytöt. Heillä on suurempia keskittymisvaikeuksia oppisisältöön. He keskittyvät tyttöjä useammin mieluummin toimintaan kuin kurinalaiseen lukemiseen ja asioiden ymmärtämiseen kirjallisen pinnistelyn kautta.

Mistä ilmiö johtuu? Useista tekijöistä tärkein on kansainvälisten sosiaalisen median alustojen tuottama kuplaantuminen tyttöjen ja poikien juttuihin. Satojen miljoonien käyttäjien tuottamat ja kuluttamat sisällöt jauhautuvat algoritmien voimasta profiileiksi jakamalla käyttäjät eri kategorioihin, jotka ovat vahvasti sukupuolittuneita. Pojille tarjotaan erityisesti toimintaan perustuvaa sisältöä.

Muitakin syitä on: koulumaailman ensisijainen tehtävä tuntuu olevan opettaa lapsia istumaan hiljaa paikallaan. Liikuntatuntien määrää on vähennetty viime vuosikymmeninä. Perinteisiä lasten välitunteileikkejä saatetaan pitää liian vaarallisena.

Negatiiviset skenaariot 1 ja 2

Mihin tämä poikien ja miesten koulutuskietseisyys voi johtaa? Ensimmäinen uhkaskenaario liittyy nuorten miesten syrjäytymiseen. Kun koulussa ei ole tehty riittävästi töitä opintojen eteen, pojat pärjäävät keskimäärin tyttöjä heikommin hakiessaan korkeakouluhin opiskelemaan. Näin ollen yhä suurempi osa heistä jää tutkinto-opiskelun ulkopuolelle. Naiset vievät kiinnostavat työpaikat. Yhteiskunnan eriytyessä sukupuolen mukaan erilaisiin sivistysluokkiin, nuorten miesten arvo parisuhdemarkkinoilla heikkenee. Nuoret miehet katkeroituvat, naisviha ja sen vastavoimaksi nouseva miesviha nostavat päätään.

Toinen uhkaskenaario ei ole yhtään parempi. Siinä nuoret miehet eivät syrjäydy, vaan koulutuskietseisyydestä tulee maan tapa ja tiedevastaisuudesta normi. Työpaikkoja jaetaan hyvälle tyypeille, ensisijaisesti ”hyville jätkille”, mahdollisesti sukulaisuus- tai muiden suhteiden perusteella. Tällöin itseluottamus korvaa osaamisen työmarkkinoilla. Naisten rooliksi työelämässä jää hoitaa tehokkaasti miesten antamia työtehtäviä ja suorittaa kirjallisia ilmaisia sisältäviä tehtäviä. Siis palvelu miehiä silloin, kun tekoäly ei näitä palvele.

Tässä skenaariossa on naisten vuo-ro katkeroitua – he tekivät toistakymmentä vuotta ahkerasti töitä opintojen eteen, mutta hankittua osaamista ei arvostetakaan työnhaun yhteydessä. Tämäkin lisää sukupuolten välistä epäluottamusta. Lopputuloksena suomalaisten yritysten innovaatiokyvykyys heikkenee – ilman tiedettä ratkaisut tehdään vain mututiedon perusteella.

Positiivinen skenaario

Mikä sitten olisi positiivinen skenaario, joka taklasi molemmat näistä uhkaskenaarioista? Miten saada koulutuksen arvostus pidettyä korkealla riippumatta sukupuolesta? Kouluissa pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että liikuntatuntien määrää lisättäisiin,

älypuhelinien käyttö niin tunneilla kuin välitunneillakin kiellettäisiin ja paikallaan istumisen kestoa tauotettaisiin entistä enemmän. Vastapainoksi tehtäisiin keskittymistä terävöittäviä tehtäviä, joissa oppijan huomio ei harhaile pitkin internetiä.

Tässä hyvässä skenaariossa perheillä on merkittävä rooli lukemisen ja laskemisen tukemisessa. Jo päiväkodeissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että leikkejä ei jaeta tyttöjen ja poikien leikkeihin. Esimerkiksi vanhat piha-pelit voisi nostaa kunniaan. Hyvässä skenaariossa rekrytoinnit työpaikkoihin tehdään osaamisen perusteella, ja käytännön sekä teoreettista osaamista arvostetaan yhtä lailla. Tämä koskee kaikkia sukupuolia.

Kaikki edellä mainitut skenaariot ovat Petri Tapion mukaan mahdollisia. Ensimmäinen, nuorten miesten syrjäytymisen skenaario, on jo käynnissä, ja sen vastaveto, sivistyksen ja kirjallisuuden vähättely on alkanut. Kumpikin voi kuitenkin kärjistyä huomattavasti lisää.

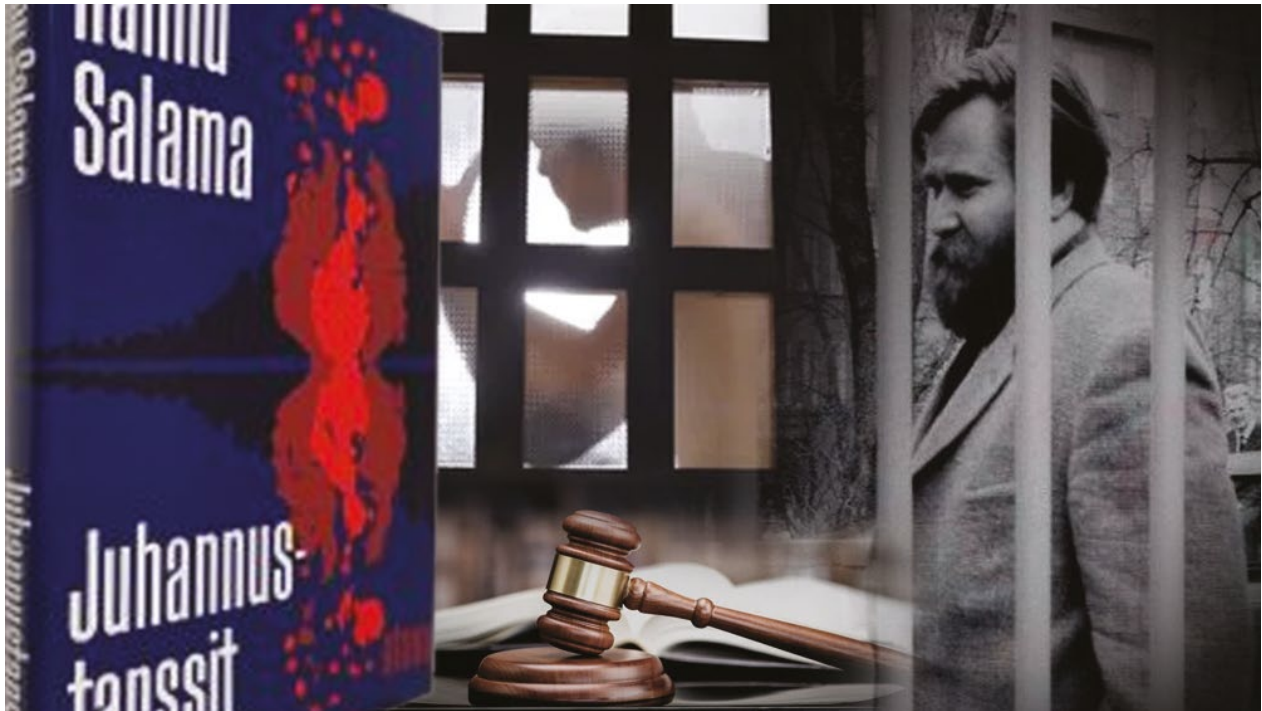
Kolmannelta toivottavasta skenaariosta on olemassa heikkoja signaaleja, kuten koulujen mahdollisuus kieltää kännyköiden käyttö koulupäivänä tai vaikkapa se, että koululaisten fyysisen toimintakyvyn mittauksissa on pitkän laskun jälkeen ollut lievää paranemista. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää.

Esa Ylikoski

Kommentti Petri Tapio skenaarioon: Kirkon rippikoulujen lopussa tekemien kyselyjen mukaan poikien keskuudessa konservatiiviset arvot ja myös uskonnollisuus olisivat nousseet parin kolmen viime vuoden aikana. Suhtautumisessa heikompiin sukupolviin vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin erot tyttöjen ja poikien välillä ovat olleet silmiinpistävästi suuria. Myös uusi Nuorisobarometri 2025 kertoo 15-29-vuotiaiden naisten ja miesten välisestä suurista erosta arvoliberaalisuuden ja arvokonservatiivisuuden suhteen.

Sama

60 VUOTTA HANNU SALAMAN JUMALANPILKKATUOMIOSTA

Yki Rääkkölä

Esa Ylikoski

Hannu Salaman *Juhannustanssit* ilmestyi kauppoihin lokakuussa 1964. Alku oli lupaava: kritiikit kiittivät. Sitten roihahti.

”Salama-sota” alkoi arkkipiispa **Martti Simojoen** puheesta, jonka *Kotimaa*-lehti julkaisi otsikolla *Roskaa kiiltokansissa*. Arkkipiispa katsoi Hannu Salaman *Juhannustanssit*-romaanissaan kuvaaman humalaisen pilasaarnan loukkaavan kristillisen kansanosan tunteita.

Ennen puhettaan arkkipiispa Simojoki oli käynyt *Otavassa* kustantajan pakeilla. *Ylen Pia Parkkisen* jutussa 20.9.2016 Hannu Salama kertoo, että se ärsytti häntä: ”Jos on valittamista, miksei sano suoraan kirjailijalle?” Salama pyysi audienssia Simojolta. Salama halusi kuulla, mikä *Juhannustansseissa* hätkähdytti. Piispa luki kohdan. Hannu Salamalta pääsi nauru. Hän pyysi anteeksi: ”Tämä on sen verran koominen tilanne, että en voi sille mitään.” Simo-

joki julmistui ja löi *Juhannustanssit* pöytään.

Salama kertoo, että käynnin jälkeen piispa oli sanonut, ettei hänellä ole mitään vaatimuksia. Sen jälkeen hän kuitenkin piti piikkikään puheensa, joka sysäsi myllyn käyntiin. ”Ja mä pidin sitä vähän luiperona tempuna. En minä oikein hyvää siitä tykännyt, tietenkään.”

Kampanjoinnilla syyteeseen

Kansanedustaja **Margit Borg-Sundmanin** (kok.) johdolla 19 kokoomuslaista kansanedustajaa allekirjoitti eduskuntakyselyn jumalaa pilkkaavan ja sukupuolimoraalia loukkaavan kirjallisuuden johdosta.

Samaan aikaan joukko uskovaisia vaati oikeusministeriltä toimenpiteitä väitettyä jumalanpilkkua vastaan. *Juhannustansseja* pidettiin kokonaisuudessaan rienaavana. Kun yhdyntäkuvauksista, kirolusta tai sotapilkasta ei voitu asettaa syyteeseen, tartuttiin jumalanpilkkiaan.

Oikeusministeriö nostikin tammi-kuussa 1965 syyteen *Juhannustans-*

sit-romaanin kirjoittajaa, Hannu Salamaa sekä kustantaja *Otavaa* vastaan.

Juhannustanssit kuvasi nuorison juhannuksen viettoa, alkoholia ja seksiä tavalla, jota oikeusjutun syyteessä pidettiin uskonnon vastaisena, erityisesti hahmo muurari Hiltusen puheiden vuoksi.

Jumalanpilkkaoikeutta käytiin kaksi vuotta jatkuen vuoteen 1966. Puolustus kiisti aluksi pilkkaamistar-koituksen ja puolusti kirjan taiteellisia tarkoituksia.

”Halusin loukata kirkkoa ja papistoa”

Toisessa käsittelyssä Salama yllätti kaikki. Hän jätti saapumatta paikalle, mutta kirjoitti tuomarille kirjeen, jossa julkisuuteen ja oikeusprosessiin kyllästynyt Salama sanoi halunneensa ”pilkata kansalaisten jumalakäsityksiä ja uskonnollisia tunteita”, ”loukata kirkkoa ja papistoa” ja ”saattaa nk. kristilliset arvot kyseenalaiseksi”.

Lähipiirikin soitteli: onko Salama tullut hulluksi. ”Minä taas ajattelin, että

koko jupakassa minä taidan olla ainoa tervejärkinen tuomareita, pappeja ja piispoja myöten.” Näin Salama vuonna 2016.

Salama kertoo harkinneensa tunnustusta tarkkaan. Jumalanpilkkasta saattoi sentään saada neljä vuotta kuritushuonetta. ”Se oli sietämätöntä se koko meteli ja ehdottomasti väärin. Halusin katsoa, kuinka tässä käy. Olin kiukkuinen ja uhmaava, koska minulla oli varmuus, että kun olen tunnustanut, ei minua ainakaan neljäksi vuodeksi laiteta lusimaan. Se oli sellainen koepallo.”

Raastuvanoikeus ja myöhemmin hovioikeus tuomitsivat Hannu Salaman jumalanpilkkasta kolmeksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen. Teoksen katsottiin pilkkaavan Jumalaa ja kirkkoa. Myös kustantaja **Kari Reenpää** sai sakoja, ja kirjan koko painos määrättiin hävitettäväksi. Rikoksesta saatu taloudellinen hyöty tuomittiin menetetyksi valtiolle. Se tarkoitti 46 000 markkaa.

Pitkä piina myös masensi

Presidentti **Urho Kekkonen** armahti Salaman vuonna 1968, mutta tuomio itsessään jäi voimaan. Kirjan uusintapainosten sensurointi jatkui vuoteen 1990 saakka.

Oikeusjuttu johti rikoslain muutokseen vuonna 1970, jolloin pykälän ”jumalanpilkkä” otsikko muuttui ”rikokseksi uskonrauhaa vastaan”. Kuitenkin ”Jumalan pilkkaamisen” rangaistavuus jäi tuon rikoslain pykälän heti ensimmäiseen momenttiin. Tilanne on edelleen sama.

Tapaus oli 1960-luvun lopulla merkittävä keskustelu sananvapaudesta ja

taiteen vapaudesta suhteessa uskontoon ja moraalikäsitteisiin.

80-vuotispäivänsä kynnyksellä, 50 vuotta tuomion jälkeen Salama kiistää koskaan pilkanneensa tai rienneensa tosi uskovaisia, vaan tätä suomalais-luterilaista tekopyhyyttä.

”Humoristisista piirteistä huolimatta jupakka kokonaisuudessaan herätti masennusta. Minulla ei ollut tajua siitä, miten paljon suomalaisessa lehdistössäkin vielä oli ennakkoluuloisuutta.”

Helsingin vapaa-ajattelijat hereillä

Heti tammikuussa 1965 Helsingin vapaa-ajattelijat järjesti paneelikeskustelun *jumalanpilkkä ja sananvapaus* vain muutama päivä sen jälkeen, kun oikeusministeriö oli nostanut syytteen *Juhannustanssit*-romaanin kirjoittajaa, Hannu Salamaa sekä kustantaja *Otavaa* vastaan. Tilaisuus keräsi Hämäläisen Osakunnan 400 hengen salin täyteen ääriään myöten.

Panelistijoukko oli monipuolinen. Paikalla oli myös Salaman vastaisen eduskuntakyselyn ensimmäinen alikirjoittaja Margit Borg-Sundman. Muita keskustelijoita olivat maisteri **Peh Charpentier**, maisteri **Ralf Friberg**, sihteeri **Taisto Johteinen**, kirjailija **Markku Lahtela**, toimittaja **Max Rand** ja tuomari **Väinö Voipio**. Puheenjohtajana oli Vapaa Ajattelijain päätoimittaja, Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja **Timo Vasama**.

Keskustelu oli voimakkaasti sananvapautta ja Salamaa puolustava, ja Borg-Sundman jäi melko yksin käsityksiään puolustaessaan.

KIRJASTA SENSUROITUJA KOHTIA

”Ja Jeesus lähti Kapernaumista kolmen lapsen äidin kanssa, pyhäytti Mossensa vähän ennen Jerikon tienhaaraa ja poikkesi eukon kanssa tiepuoleen ja sitä paikkaa on siitä alkaen kutsuttu Rabatrabatiksi, se on: kaks aasinhäntää ristissä. Ja Jeesus sanoi jengilleen: oi te uskovat, jos minä en tulisi Jerusalemiin tiineen aasintamman kanssa niin te sanoisitte ettei Jeesus ole Jumalan poika.”

”Kun aamu valkeni, Jeesus katsoi Pietaria ja sanoi: katso ihmistä. Ja Jeesus meni kolmesti kuselle mutta Pietari itki niin katkerasti, että hätä meni ohi.”

”Ja pyramidin esirippu halkesi kahtia, ja riekaleet heilu kolme päivää tuulessa, ja kaikki kukot kieku niin helvetisti saunankiukaalla, ja haudat levisivät kuin Jokisen eväät, ja Jeesus huusi suurella äänellä: Ollaanko Pispalassa kun on verinen perse ikkunassa.”

NUORISOALAN JÄRJESTÖILLE 18 MILJOONAA – KRISTILLISET JÄRJESTÖT PÄRJÄSIVÄT HYVIN

Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoalan avustukset 2026 jaettiin maaliskuussa. Eniten avustusta saavat Suomen Partiolaiset ry (1 508 700 euroa), Nuorisoala ry (1 299 300 euroa), Suomen Nuorisoseurat ry (1 053 200 euroa) ja Nuorisotutkimusseura ry (956 100 euroa). Prometheus-leirin Tuki ry sai 153 200 euroa.

Kristillisistä järjestöistä eniten

avustusta sai kristillinen Lasten ja nuorten keskus ry (entinen Nuori kirkko), 949 400 euroa. Summa on huomattava, kun ottaa huomioon, että ev.-lut. kirkon tulolähteenä lapsi- ja nuorisotyöhön on kirkollisveron tuotto, noin tuhat miljoonaa euroa.

Päätöksessä herätti huomiota, että liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri **Mika Poutala** (kd) myönsi virkamiesesittelystä poiketen lisära-

hoitusta helluntailaisille järjestöille. Uskonnollisista järjestöistä avustuksia saivat Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyks 11 500, Suomen Evankelisluterilainen Opiskelija- ja Koululaislähetyks 70 500, Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto 26 000, Suomen Vapaakirkon Nuoret 60 200, Föreningen Missionskyrkans Ungdom 11 200, Herättäjä-Yhdistys 16 400 ja Iso Kirja 11 500 euroa.

”Telaketjuateisti” Lauri Ojala: USKONNOT OVAT KI8-KAMAA – LAPSIÄ PITÄÄ SUOJELLA NIILTÄ

”Jos aikuiselle ihmiselle tehtäisiin työpaikalla sama, mitä lapsille tehdään kouluissa ja päiväkodeissa, niin työnantaja lynkattaisiin julkisuudessa.”

RISTO K. JÄRVINEN

Kuka olet, Lauri Ojala?

Olen 46-vuotias kahden lapsen isä, matematiikkaan ja luonnontieteisiin vahvasti suuntautunut rationaalinen sekulaari humanisti.

Lapsuuden ja nuoruuden kristinuskosta aiheutunut kärsimys on saanut minut pyrkimään ajamaan uskonnottomien ja erityisesti lasten asiaa. Moni pitää minua telaketjuateistina ja pidän sitä lähinnä kunnianosoituksena sille, mitä olen tehnyt uskonnottomuuden eteen.

Olen autismin kirjolla. Monien muiden piirteiden lisäksi tämä ilmenee varsin äärimmäisenä oikeudenmukaisuuden ja totuuden kaipuuna sekä kyynä keskittyä ja käyttää lähes rajattomasti aikaa erittäin tarkasti rajattuihin mielenkiinnon kohteisiin.

Millainen lapsuus ja nuoruus sinulla oli?

Kasvoin erittäin vahvasti uskovassa liberaalissa valtavirtaluterilaisessa suvussa Porissa. Uskonto oli kaikessa itsestäänselvyys ja kasvoin sisään tähän mitään kyseenalaistamattomaan sokeaan lapsen uskoon, joka on tunnetusti jeesuksenkin mukaan sitä parasta sorttia olevaa uskoa.

Pyhäkoulu, pihaseurat, säännölliset (joskaan ei läheskään jokaviikkoiset) jumalanpalvelukset ja juhlapyhien uskonnolliset menot olivat arkirutiinia. Noissa piireissä lähtökohtana oli jumalan armon ja rakkauden korostaminen. Mukavat jeesustarinat ja suojelusenkelit olivat keskiössä, eikä helvetillä tai muullakaan pelottelu kuulunut juuri lainkaan agendalle.

Toisaalta noissa piireissä liikkui myös paljon vaikutteita, joiden olen

Jenni Tokola

aikuisena tajunnut tulleen yhdysvaltalaisista herätyskristillisistä piireistä. Muistan pohtineeni serkkuni kanssa, tekisinkö ennemmin murhan vai itsemurhan, jos on pakko, tietyissä piireissä kun itsemurhaa pidetään pahimpana mahdollisena rikoksena jumalan luomistyötä kohtaan. Mietin myös, onko masturboiminen todella joukkomurha, tuhotaanhan siinä miljoonittain potentiaalista elämää. Erään perhetutun uuden kesämökin tupaantulijaiset avasi pastorisetäni, joka varmasti mökin omistajien pyynnöstä suoritti pahojen henkien manauksen, jotta mökki olisi turvallinen paikka viettää aikaa.

Kaikenlaista todella kieroutunutakin uskonnollisuutta siis tuli vastaan ja jäi kaivamaan mieltä. Varsinaisen jumalan vihan ja helvetillä pelottelemisen sain kuitenkin löytää aivan itse kiiltokuvatasujen takaa.

Millaiset ihmiset ja kokemukset ovat vaikuttaneet sinuun eniten?

Valitettavasti olen joutunut löytämään totuuden itse – salassa ja peläten epäilykseni paljastumista. Tämä noin seitsemänvuotiaana alkanut ja täysi-ikäiseksi asti jatkunut epäilyksessä ja pelossa eläminen on vaikuttanut minuun enemmän kuin mikään muu.

Vaikka olen myöhemmin oppinut ymmärtämään, että läheiseni ovat itsekin oman uskontonsa uhreja (samoin kuin valtaosa uskovaisista), tämä kokemus on jättänyt todella syvät ja kipeät haavat ja ikuisen katkeruuden valheen perustuvaa ideologiaa kohtaan.

Syntisenä ja sorrettuna oleminen tuhosi paljon

Miten oma maailmankatsomuksesi alkoi muodostua?

Viimeistään seitsemänvuotiaana, muistikuvieni mukaan jo vähän ennen kouluikääkin, aloin miettiä erityisesti asiaa, jonka sain aikuisena tietää olevan klassinen pahan ongelma. Mietin, miten hyvä jumala voi sallia kaiken pahan maailmassa ja erityisesti, miten tämä voi tuomita ketään ikuisen kidutukseen helvetin tulimeressä. En voinut mitenkään väistää sitä, että kristinopin mukaan valtava joukko jo kuolleita ihmisiä oli sinetöinyt kohtalonsa ja tulisi kärsimään ikuisesti.

Olin toisella luokalla koulussa, eli enintään kahdeksanvuotias, kun muistan todenneeni, että en voi uskoa tuollaiseen jumalaan. Tämän hyväksyminen auttoi avaamaan silmät muillekin hulluuksille, kuten jeesuksen nimiin satuilluille silmäkääntötempuille, joiden uskottavuutta olin kyllä ihmetellyt jo aiemmin. Kun olin hyväksynyt, ettei jumalaa ole olemassa, katosi samalla viimeinenkin uskottavuus noista saduista.

Olen aina ollut erityisen kiinnostunut oppimaan ja tietämään totuuden. Opiskeluun myös kannustettiin perheessäni ja lähipiirissäni ja tuosta olen todella iloinen jälkikäteenkin. En osaa sanoa, miten ja milloin ”tiedeuskovaisuuteni” on muovautunut lopulliseen muotoonsa, mutta sen on täytynyt tapahtua todella varhain.

Oikeudenmukaisuus ja rehellisyys ovat olleet minulle aina tärkeitä ja erityisesti lasten oikeudet omien kokemusteni myötä. Monessa mielessä omakin ajattelu on kuitenkin kehittänyt vielä pitkään nuoruudessa ja aikuisena. Joudun tunnustamaan olleeni vielä yläasteikäisenä vankka rasisti, ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä olen oppinut puolustamaan vasta aikuisiällä. Pitkälti 30 vuoden täyttämisen jälkeen olen vihdoinkin oppinut olemaan mielestäni aidosti kaikkien yhtäläisen ihmisarvon ja täysien ihmisoikeuksien puolella. Ymmärrän

siis hyvin sen, että kyseessä on kaikille prosessi, joka voi kestää pitkäänkin tai jopa jäädä puolitiehen.

Mitkä kokemukset ovat vaikuttaneet ajatteluusi eniten?

Syntisenä, tuhoon tuomittuna pahana ihmisparkana oleminen yli kymmenen vuoden ajan on sekä tuhonnut paljon että opettanut ymmärtämään toisten sorrettujen asiaa. Vaikka en toivo kenellekään mitään pahaa, tavallaan on totta, että jokaiselle tekisi hyvää elää jonkin aikaa sorrettuna.

Miten päädyit mukaan Vapaa-ajattelijoihin?

Vapaa-ajattelu on täysin omien arvojeni mukaista. Tutkittuun tietoon luottaminen ja organisoidun uskonnon kitkeminen ovat minuuteni ydintä. Yllykkeen lähteä mukaan toimintaan sain kuitenkin vaimoltani, joka kysyi, miksen lähtisi. Tuon kuultuani asia tuntui välittömästi varsin ilmeiseltä, ja sillä tiellä ollaan edelleen.

Haluan minimoida muiden lasten kärsimykset

Toimit myös ”Uskontokuntiin kuulumattomissa vanhemmissa” ja ”Kantelupukki”-verkkopalvelussa?

Olen ollut ”Uskontokuntiin kuulumattomissa vanhemmissa” eräs aktiivisimmista jäsenistä kohta kymmenen vuotta. Liityin mukaan, kuten niin moni muukin, omien lasten tultua kouluikään.

Aloin varsin pian ajaa erityisesti kotikaupunkini Espoon vanhempien asioita laajemminkin. Erityisesti olen profiloitunut määrätietoisena kanteluprosessin puolestapuhujana. ”Kantelupukki”-sivuston kautta voi kuka tahansa ilmoittaa tapauksista, joissa esimerkiksi koulun uskonnolliset tilaisuudet tai veloitteet koetaan ongelmallisiksi.

Kokemus osoittaa, että ellei tällainen toiminta muutu kerrasta tai viimeistään kahdesta oikeaksi, se tuskin muuttuu myöhemminkään, ellei tätä avusteta ylempien viranomaisten kautta ja mieluusti rahallisen sanktion uhalla. Monesti valvovan viranomaisen nuhteet eivät hetkauta, mutta kun uhkana on pienikin rahallinen seuraamus, lasten ihmisoikeuksien noudattaminen alkaakin kummasti kiinnostaa.

Lisäksi jaat ateistisia meemejä?

Olen vakuuttunut siitä, että yksin-

kertaistetut ja kärjistetyt meemit ovat erittäin tehokas mielipidemuokkauksen tapa. Tämä on ymmärtääkseni laajasti tunnustettu tosiasia. Mm. erilaiset, usein erityisesti kaikkein vastenmielisimmät, uskonnolliset piirit jakavat paljon omaa ideologiaansa tukevia tarkoitushakuisen vääristelyjä meemejä. Samassa hengessä olen pyrkinyt jakamaan aktiivisesti uskontoja kritisovia ja pilkkaavia meemejä, joissa tuodaan kärjistettyinäkin tikun nokkaan uskonnollisten ideologioiden sairaimmat ”ikuiset totuudet” ja niiden seuraukset.

Mikä motivoi sinua olemaan aktiivinen?

Haluan tehdä hyvää ja minimoida muiden lasten kokemat henkiset ja fyysisetkin kärsimykset, joita uskonnot tuottavat. Minulla ei ollut yhtään ihmistä, joka olisi ollut mallina siitä, että uskovaisuus ei ole ainoa mahdollinen tapa elää. Haluan normalisoida uskontojen ongelmiin puuttumisen ja näyttää mallia siitä, että on täysin ok vastustaa yläpeästi julmaa ideologiaa.

Tärkeimmät tavoitteesi?

Organisoidun uskonnon kitkeminen ja uskonnonvapauden kunnioittaminen. Minulle erityisen tärkeää on lasten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien uskonnonvapaus. Uskonnonvapaus on lapsen oma oikeus, eikä sitä saa rikkoa, ellei lapsi itse anna siihen lupaa. Tällaista lupaa ei puolestaan voi saada henkilöltä, joka ei ole riittävän kypsä ymmärtämään, mihin on antamassa luvan. Lyhyesti sanoen uskonnot ovat K18-kamaa ja lapset tulee suojella niiltä täysin.

Tässä on hyvä tehdä rinnastus fyysisen koskemattomuuteen, joka on uskonnonvapauden ohella lapsen oma ihmisoikeus. Huoltaja tai muukaan aikuinen ei saa kajota lapseen millään verukkeella. Tällaiseen ei voi antaa lupaa lapsen puolesta, vaan omaa fyysistä koskemattomuuttaan voi sallia rikottavan omissa rajoissaan vasta riittävän vanhana. Näin voi tehdä aikuisten kesken makuuhuoneleikeissä, mutta ei koskaan aikuinen lapselle.

Myös lapsen fyysisen koskemattomuuden rikkomista pidettiin pitkään sallittuna, ja se kriminalisoitiin vasta 80-luvulla. Tämä muutos on kuitenkin saatu onnistuneesti ajettua läpi ja seuraavaksi olisi enemmän kuin korkea aika saada aikuiset vihdoinkin ymmärtämään, että piiskaamisen lisäksi ei myöskään ole sallittua kajota lapsen

uskonnonvapauteen edes huoltajan ”oikeudella”.

Koulujen ”mukavat perinteet” rikkovat lapsen oikeuksia

Mitkä saavutukset ovat sinulle erityisen merkityksellisiä?

Olen iloinen yleisestä sekulaarista kehityksestä. Toki pidän hienona sitä, että olen itse omalta osaltani pystynyt edistämään tätä edes vähän, mutta lopulta on täysin yhdentekevää, kuka ja miten saa muutoksen aikaan.

Lapsiini ja minuun kohdistuneessa suvivirteen liittyvästä syrjintäsaagassa sain aikanaan ilmaista julkisuutta iltapäivälehdissä, kun vaadin Espoon kaupungilta symbolista yhden euron korvausta vakaumukseen perustuvasta syrjinnästä. Jollain kierolla tavalla tämä lämmittää edelleen mieltäni. Kun Espoo ei suostunut maksamaan, valitin asiasta valtioneuvoston alaiselle yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle.

Mitkä asiat kaipaavat edelleen muutosta uskonnon ja valtion suhteessa?

Valtiokirkoilta tulee viedä kaikki erivapaudet. Kirkot tulee saattaa samalle viivalle kaikkien muiden rekisteröityjen yhdistysten kanssa. Normaali yhdistyslainsäädäntö riittää niille. Toki samassa kaikkinaisen julkisvallan ja uskonnollisten yhdistysten välinen yhteistyö pitää lopettaa, sillä se rikkoo räikeästi julkisvallan neutraliteettiperiaatetta vastaan. Tämä sisältää mm. koulujen ja päiväkotien uskonnolliset elementit, sotilasvalan, sairaala- ja yliopistopastorit, kenttärövastin, valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksen ja Yleisradion uskonnolliset ohjelmat.

Missä Vapaa-ajattelijat on onnistunut?

Vaikuttamaan lainsäädäntötyössä uskonnottomien oikeuksien tuomiseen

muiden katsomusten rinnalle. Myös aktiivisuus erilaisissa tapahtumissa kuten Pridessa tai erilaisilla markkinoilla on hyvää näkyvyyttä.

Missä se voisi mielestäsi tehdä enemmän?

Kasteen poistoja ja muita uskontoja kritisoivia ja parodisoivia tempauksia voisi järjestää vaikka kuinka paljon enemmän, jos vain olisi aktiivisia tekijöitä. Tässä voin toki ensi alkuun katsoa myös peiliin.

Samoin somenäkyvyyttä voisi olla valtavan paljon enemmän. Itse haluaisin Vapaa-ajattelijain yhdistysten ja liiton ottavan myös kärkevämmin esiin uskontojen ongelmat, vaikka näenkin kyllä myös paljon arvoa sillä, että meillä on neutraali toimija, joka hoitaa edunvalvontaa asiallisesti ja jättäytyy suosiolla pois kaikesta kärkevästä toiminnasta.

Onko jokin kohtaaminen muuttanut ajatteluasi?

Monien fiksjujen liberaalien uskovaisien kanssa käymäni keskustelut ovat saaneet minut oivaltamaan, että valtaosa uskovaisista on hyvää tahtovia ihmisiä, jotka on vain saatu uskomaan, että uskonto on oikea tapa toteuttaa hyvyyttä.

Mitä vielä haluaisit sanoa lukijoille?

Jos aikuiselle ihmiselle tehtäisiin työpaikalla sama, mitä lapsille tehdään kouluissa ja päiväkodeissa, niin työnantaja lynkattaisiin julkisuudessa, esihenkilöltä lähtisi työpaikka ja rahalliset korvaukset mitattaisiin kymmenissä tuhansissa. Kouluissa ja päiväkodeissa tämä on yhä edelleen ympäri maata ”mukava perinne”. On mahdoton hyväksyä tällaista kaikkein heikoimpien sortamista ja sen katsomista läpi sormien. Minusta on jokaisen velvollisuus puuttua siihen, kun puolustuskyvyttömiä lapsia sorretaan.

Miksi toivot, että jumala kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella tässä haastattelussa?

Itse en koskaan kirjoita jumalaa enkä edes jeesusta isolla. jeesus toki on kiistaton erisnimi, mutta jumala on yleisnimi, jolle on kristinuskossakin olemassa ihan aito erisnimi: jahve, yhwh tai muu vastaava (jotka nekin kieltäydyn kirjoittamasta isolla). Minun on vaikea ymmärtää ja hyväksyä sitä, että yhdelle kymmenistä tuhansista jumalista, jolla on lisäksi oma erisnimensä, annetaan täysin perusteettomasti kunnia käyttäen yleisnimeä isolla kirjoitettuna. Vetoan, että tästä perusteettomasta kristinuskolle kumartavasta käytännöstä luovuttaisiin Vapaa Ajattelijan -lehdessä pysyvästi.

Yhdenvertaisuuslautakunnan ratkaisu

Juuri ennen Vapaa Ajattelijan painoon menoa media kertoi, että Lauri Ojalan asiaan on saatu ratkaisu. Ojala on taistellut Espoon kaupungin kanssa kymmenen vuotta Suvivirren laulamista vastaan koulujen juhlissa. Valtioneuvoston alainen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että Espoo on laiminlyönyt velvollisuutensa edistää yhdenvertaisuutta. Lautakunta määräsi Espoolle 10 000 euron uhkasakon.

Lisäksi lautakunta suositti kaupunkia maksamaan hyvityksenä Ojalalle 750 euroa ja Ojalan lapselle 2500 euroa. Lautakunnan suositus ei ole sitova. Jos Espoon kaupunki ei maksa suositeltuja hyvityksiä, Ojala aikoo viedä asian käräjäoikeuteen. Oman osuutensa hän on luvannut lahjoittaa vapaa-ajattelijaille ja uskontojen uhreille. Ojalaa haastattelivat tapauksesta muun muassa Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Ylen Radio Suomi.

SEKULAARI SITAATTI

Kaksi ja puoli miljoonaa vuotta sitten, kun etäinen sukulaistemme Homo habilis etsi ravintoa Tansanian savanilla, Andromedan galaksista lähti valonsäde ja aloitti matkansa halki maailmankaikkeuden. Kun tuo valonsäde kiisi avaruuden halki valon nopeudella, sukupolvet esi-ihmisiä

ja ihmisiä syntyivät ja kuolivat; kokonaisia lajeja kehittyi ja katosi, kunnes yksi tuon katkeamattoman sukulinjan jäsen, minä, sattui katsomaan taivaalle Kassiopeian tähdistön alapuolelle ja kohdistamaan tuon valonsäteiden verkkokalvolleen. Kahden ja puolen miljoonan vuoden mittainen matka

päättyy synnyttämällä hermosoluihin sähköisen impulssin, joka käynnistää ihmetyksen ketjureaktion monimutkaisessa elimessä nimeltä ihmisäivot – elimessä, jota ei ollut olemassa missään maailmankaikkeudessa silloin, kun matka alkoi.”

Brian Cox

VÄINÖ VOIPIO -PALKINTO KREMATORIOSÄÄTIÖLLE

Vapaa-ajattelijain liiton Väinö Voipio -palkinto myönnettiin 100 vuotta täyttävälle Krematoriosäätiölle, joka ylläpitää Hietaniemen tunnustuksetonta krematoriota ja kappelia.

Palkinto ja kunniakirja luovutettiin Krematoriosäätiön 100-vuotisjuhlassa hotelli Grand Hansassa maaliskuun lopulla. Palkinnon otti vastaan säätiön puheenjohtaja **Marcus Rantala**. Palkinnon luovuttivat Vapaa-ajattelijain liiton taloudenhoitaja, Pro-Seremoniain puhuja **Marja Vinni** sekä puheenjohtaja **Jori Mäntysalo**.

Liiton mukaan säätiö on koko historiansa ajan edistänyt hautauskulttuuria, jossa korostuvat suvaitsevaisuus, ekologisuus ja yksilön kunnioitus. Säätiö kunnioittaa jokaisen maailmankatsomusta, myös uskonottomien, ja tarjoaa vaihtoehtoja, jotka kunnioittavat jokaisen ihmisen omaa maailmankatsomusta.

Hietaniemen krematoriossa tuhkattiin ensimmäinen vainaja 24.3.1926. Säätiö oli edelläkävijä, sillä toinen krematorio avattiin vasta 40 vuotta myöhemmin. Nykyään helsinkiläisistä vainajista tuhkataan 90 prosenttia. Koko maassa tuhkausten osuus on 65 prosenttia.

Krematorion tiloissa on pidetty lukemattomia saattopuheita. Viimeisen 25 vuoden ajan uskonottomien hautausten puheita on järjestänyt Pro-Seremoniat, jonka osakas Vapaa-ajattelijain liitto on.

Palkinto on nimetty Vapaa-ajattelijain liiton aiemman puheenjohtaja **Väinö Voipion** mukaan. Edellisen palkinnon sai siviilivihkijä **Sanna Harju** ja sitä edellisen lääkäri **Juha Hänninen**. Muita palkittuja ovat esimerkiksi Uskontojen uhrien tuki sekä Nuorten filosofiatapahtumaa Nufitia järjestävä Helsingin nuoret filosofit.

Esa Ylikoski

Palkinnon vastaanotti Krematoriosäätiön puheenjohtaja Marcus Rantala (vas.). Luovuttajina toimivat Vapaa-ajattelijain liiton taloudenhoitaja, Pro-Seremoniain puhuja Marja Vinni sekä liiton puheenjohtaja Jori Mäntysalo.

Pro Seremoniat

KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

neuvonta | puhujapalvelu | musiikki

050 590 4390
(myös Whatsapp)

www.pro-seremoniat.fi
posti@pro-seremoniat.fi
proseremoniat@gmail.com

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

HELSINGIN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT 90 VUOTTA

ESA YLIKOSKI

Helsingin Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistys perustettiin maaliskuussa 1936. Seuraavana vuonna perustettiin valtakunnallinen siviilirekisteriin kuuluvien yhdistysten liitto.

Nimi oli rekisteröintiä varten mahdollisimman neutraali, koska kristilliskonservatiiviset poliittiset voimat vastustivat kirkon ja uskonnon vastaista toimintaa ja leimasivat sen kommunistiseksi. Kun jo 1930-luvun alussa perustettiin kymmenen vapaa-ajattelijayhdistystä, Helsingissä *Vallilan vapaa-ajattelijat*, poliisi kielsi niiden toiminnan.

Perustava kokous pidettiin Helsingin työväentalolla. Valmistelemaan toimikuntaan kuuluivat **Tyynne Leivo**, lehtori **Ernst Lampén-Iso-Keisari**, asiamies **Toivo Hanninen** ja johtaja **Yrjö Kallinen**. Puheenjohtajaksi valittiin asemapäällikkö **Emil F. Rautela**. Valtuuskuntaan kuuluivat mm. professori **Väinö Lassila**, maisteri **Vilho Setälä** ja kansanedustaja **Mikko Ampuja**.

Yhdistys tuotti nopeasti 32-sivuisen kirjasen *Siviilirekisteriin kuuluvien oikeuksista ja velvollisuuksista*. Siitä otettiin 2000 kappaleen painos. Hautaustoimistoille lähetettiin luetteloita uskonnottomista hautapuhujista, joita oli ollut tiedossa jo ennen perustamista. Myös työväenyhdistyksen kuoro oli käytettävissä.

Yhdistys tuki oikeustoimia Someiron yhteiskoulun opettajan, kirkosta eronneen maisteri **Airi Laurilan** virasta erottamisen johdosta. Kouluylhallituksesta ja eduskunnan oikeusasiamiehestä ei ollut apua

Yhdistys toimi *uskonnon historian ja siveysopin* saamiseksi myös oppikouluihin. Aine oli vain kansakouluissa. Lausunto painettiin ja jaettiin mm.

kansanedustajille. Siinä vaiheessa aihetta Helsingin kansakouluissa opiskeli sata oppilasta. Yhdistys vaati todistukseen mainintaa oppiaineen suorittamisesta, ja tämä toteutuikin.

Kun yhdistyksen aktiivi Lampén-Iso-Keisari 1937 oli matkalla Raumalle puhumaan siviilirekisteriläisten yhdistyksen perustamistilaisuuteen, hänen muilutettiin eli siepattiin Peipohjan asemalta ja vietiin Porin suojeluskunnan talolle. Tämä aiemmin Lapuan liikkeen käyttämä teko tuomittiin nyt jyrkästi myös valtiiovallan toimesta.

Sotien jälkeen uudella nimellä

Sotien jälkeen nimeksi tuli *Helsingin vapaa-ajattelijat* liiton 1945 käyttöön ottaman nimen myötä. Liiton lehden nimeksi tuli *Vapaa Ajattelija*.

Heti aluksi yhdistys vaati siviilirekisterin johtajan eroa ja muutoksia toimintaan, kun kirkosta eronneiden kohtelua viranomaisessa oli pidetty työkeänä.

Kirkon ja valtion ero ei 1940-luvun lopulla edistynyt, sillä asiassa pakittaneen sosialidemokraattisen puolueen perässä myös vasemmistolaisempi SKDL poisti vaatimuksen ohjelmaluonnoksestaan peläten asian vaikuttavan eduskuntavaalien tulokseen. Uskonnonopetuksen lopettaminen ohjelmaan kuitenkin jäi.

Kouluasioista käytiin opetusministerin puheilla, mutta tuloksetta. Uskonnon vaihtoehtoisen aineen nimeksi tuli vuonna 1957 *uskontojen historia ja siveysoppi* ja se tuli myös oppikouluihin, mutta aineen sisältö pysyi uskontopainotteisena.

Valistus- ja keskustelutilaisuuksia

Valistustoiminnalla eli luento- ja keskustelutilaisuuksilla oli tärkeä sija Hel-

singin vapaa-ajattelijain toiminnassa. Pari suunniteltua luentoa saatiin myös Yleisradion ohjelmiin. Professori **Lenart Simons** puhui atomiteoriasta ja diplomi-insinööri **Olavi Enqvist** vapaa-ajattelijakäsitteistä. Lisäksi kansanedustaja Yrjö Kallinen piti useita radioesitelmiä.

Professori **Väinö T. Aaltosen** tultua yhdistyksen hallitukseen ja puheenjohtajaksikin, yhdistys järjesti 1950-luvulla joitakin väittelytilaisuuksia pappien kanssa muun muassa Säätötalolla.

Vuosina 1964 ja 1965 yhdistys järjesti kaksi erityisen laajan yleisön kerännyttä paneelimuotoista yleisötilaisuutta.

Marraskuussa 1964 yliopiston pienessä juhlasalissa pidetyn tilaisuuden aiheena oli *sivistyneistö ja kirkko*.

Yhdistys vaati aikanaan Helsingin kaupungin "Tervetuloa kouluun" -oppaan parantamista niin, että siellä mainittaisiin elämäntietomustieto asianmukaisesti. Vasta vuonna 1994 asiaan saatiin parannus, vaikka aine oli aloittanut jo 1985.

Keskustelijoina olivat maisteri **Pertti Hemánus**, kirjailija **Pentti Saarikoski**, toimittaja **Arvo Salo** ja pastori **Juhani Simojoki**. Puheenjohtajana oli Vapaa Ajattelijan päätoimittaja, liiton varapuheenjohtaja **Timo Vasama**.

Toinen paneelikeskustelu pidettiin jo tammikuussa 1965 vain muutama päivä sen jälkeen, kun oikeusministeriö oli nostanut syytteen *Juhannustanssit*-romaanin kirjoittaja **Hannu Salamaa** sekä kustantaja *Otavaa* vastaan. Paneelin otsikkona oli *jumalanpilkka ja sananvapaus*, ja se veti *Hämäläisen Osakunnan* salin täyteen. Paikalla oli myös Salaman kirjan vastaisen eduskuntakyselyn ensimmäinen allekirjoittaja ja muita keskustelijoita. Puheenjohtajana oli jälleen Timo Vasama. Keskustelu oli voimakkaasti sananvapautta ja Salamaa puolustava.

Yhdistyksen toimintaan kuului tapahtumien ja aloitteiden lisäksi pian sodan jälkeen aloittaneen *Vapaa Ajattelija -lehden* levikkityö. Lehti ei ollut aluksi jäsenlehti, vaan tarkoitettu laajemmalle yleisölle. Sitä julkaistiin aluksi jopa kymmenen numeroa vuodessa. Myöhemmin lehden levikki hiipui ja siitä tehtiin jäsenlehti 1964. Sitä toki tilasivat muutkin ja kirjastot.

Kirkosta eron markkinointia

Kirkosta eroamisen markkinointi oli keskeisellä sijalla ulkoista viestintää kaikkina vuosikymmeninä. Vuonna 1947 yhdistys julkaisi *Miksi kuulua kirkkoon?* -lentolehtisen, jota jaettiin 7000 kappaletta. Myöhemmin lentolehtisten määrä oli 20 000 tai jopa 30 000 kappaletta, ja niiden jakelussa oli paljon talkootyötä. Välillä oli käytössä myös tarroja. Myöhemmin kerättiin rahaa *Helsingin Sanomissa* olleeseen lehti-ilmoitukseen.

Lakimuutos 1969 salli kirkosta eroamisen ilman henkilökohtaista puhuttelua kirkkoherranvirastossa. Eroilmoituksen saattoi nyt jättää myös maistraattiin tai edelleen kirkkoherranvirastoon. Se piti kuitenkin jättää henkilökohtaisesti eli kirjallista ilmoittamista ei sallittu. Vuonna 1966 kansanedustajista enemmistö näytti Vapaa-ajattelijain tekemän kyselyn perusteella kannattavan kirjallisen ilmoituksen sallimista, ja siltä pohjalta uudistusta oli valmisteltukin, mutta

valtioneuvosto poisti sen lakiesityksestään eduskunnalle.

Vuosina 1971-72 yhdistys hankki ja sai julkisuutta, ensin kun yhdistyksen kirkosta eroamiseen kehottava mainos laitettiin raitiovaunujen kylkeen. Ja lisää tuli, kun kolmen päivän kuluttua HSL:n toimitusjohtaja poistatti mainokset. Tekstin lisäksi paheksuttiin bussimainoksen kuvaa, jossa oli hämähäkinverkko ja sen keskellä pappia muistuttava hämähäkki. Käsittelyä kunnan toimielimissä ja hallinto-oikeuksissa käytiin seuraavaan vuoteen. Oikeus lopulta hyväksyi poiston kuvan pilkkaavuuden vuoksi.

Hautausmaakysymys

Yhdistys on esittänyt jo vuodesta 1939 joko kunnallista hautausmaata taikka paikkaa vapaa-ajattelijayhdistyksen hautausmaalle. Pisimmälle kunnallisen hautausmaan perustamisessa päästiin, kun **Erkki Tuomioja** oli 1980-luvulla Helsingin kaupungin maankäytön apulaiskaupunginjohtaja. Viikkiin kaavoitettiin hautausmaa-alue, ja sille laadittiin jo myös ns. läjityssuunnitelma pienehköjä maansiirtoja varten. Uuden hautaus-toimilain ja henkilöiden vaihtumisen myötä kaupungin johdossa luovuttiin kunnallisen hautausmaan perustamisesta. Kaava alueelle on yhä olemassa.

Elämäkatsomustiedon edistäminen

Yhdistys vaati Helsingin kaupungin *Tervetuloa kouluun* -oppaan parantamista niin, että siellä mainittaisiin elämäkatsomustieto asianmukaisesti. Vasta vuonna 1994 siihen saatiin parannus, vaikka aine oli aloittanut jo 1985.

Elämäkatsomustiedon stipendien antaminen alkoi 1993. Yhdistys päätti antaa 2000 markkaa Käpylän yhteiskoululle, jossa jo silloin oli enemmistö ET-oppilaita. Stipendiä sai käyttää koulun tapahtumiin. Vuonna 1997 saajaksi vaihtui Helsingin suomalais-venäläinen koulu, ja nyt 2000 markasta sai antaa myös yhdelle oppilaallekin 150 euron stipendin. Pääosa rahasta meni esim. Heurekan retkeen.

Sittemmin 2000-luvulla yhdistys on antanut elämäkatsomustiedon

stipendejä peruskoulun päättävälle oppilaille, jotka ovat opiskelleet hyvin ja samalla tukeneet koko ryhmän toimintaa. Stipendejä on annettu myös ET:n ylioppilaskirjoituksissa parhaiten menestyneille uusille ylioppilaille.

Yhdistys on järjestänyt säännöllisesti myös kymmenvuotisjuhlia. Seuraavat pidetään 12.9.2026 klo 17.00.

Helsingin vapaa-ajattelijain toimintaan 2000-luvulla palaamme myöhemmissä numeroissa.

HVA JUHLISTAA 90-VUOTIS- TAIVALTA

Helsingin seudun vapaa-ajattelijat juhlistaa 90-vuotista toimintaansa Bottalla eli Hämäläisen osakunnan juhlahuoneistossa Helsingissä. Juhla pidetään lauantaina 12. syyskuuta alkaen klo 17.00.

Yhdistyksen jäsenten lisäksi tilaisuuteen kutsutaan muiden vapaa-ajattelijayhdistysten sekä yhteistyökumppanien edustajat. Luvassa on puheita, muistoja, stand up -esitys, hyvää seuraa ja tarjoilua – sekä tilaisuus tavata niin pitkän linjan jäseniä kuin uusia tuttavuuksiakin.

Juhlapaikka ei ole sattumaa. Vuonna 1965 yhdistys järjesti siellä **Hannu Salaman** jumalanpilkkasyytteen vuoksi legendarisen jumalanpilkka- ja sananvapauspaneelin, joka jätti jälkensä kulttuurihistoriaan. Nyt palataan Bottalle kohottamaan malja sille, mitä yhdessä on saatu aikaan.

Jäsenten ja kutsuvieraiden ilmoittautumiset pyydetään lähettetyt kutsun määräaikaan mennessä.

KENEN NÄKÖINEN KUOLEMA?

LAURA MÄNTYSALO

Suomen hautaustoimistojen liiton laivaseminaarissa käsiteltiin monipuolisesti ajankohtaista aihetta, eli uskonnottomia hautajaisia. Puhujiksi oli kutsuttu alan asiantuntijoita niin yritys-, yliopisto kuin järjestöpuolelta ja pohdinnan alla oli niin hautajaisten esiintyjät kuin muut järjestelyt sekä sanasto, joka jakoi osittain mielipiteitä. Pro-Seremoniat kertoi vainajan näköisen tilaisuuden merkityksestä surutyön osana ja edesauttajana.

Vainajan näköiset hautajaiset

Uskonnottomien hautajaisten jälkeen kuulemme usein kiitosta siitä miten “vainajan näköisen” saattopuheen puhujamme onkaan laatinut, vaikka ei ole koskaan tavannut saati tuntenut syvemmin tätä. Vainajan näköisyys auttaa surutyössä ja rakentuu monenlaisista elementeistä.

Humanistisesta näkökulmasta katsoen ei kuoleman jälkeen ole enää mitään – niin ollen ei vainajakaan käänny haudassaan, saati katso pahalla silmällä pilvenreunalta, mikäli jälkipolvi päättäisikin järjestää maahanpanijaiset toisin kuin vainajan vakaumus tai mielipide olisi ollut.

Uskonnottomat hautajaiset siis ovatkin tilaisuus saattoväelle - ei vainajaa varten. Tällä tosiseikalla silloin tällöin perustellaan myös uskonnollisen seremonian järjestämistä vainajalle - sellaista kun saattaisi joku saattajista kaivata oman surutyönsä tueksi.

Hautajaisten merkitys tilaisuutena vainajan hyvästelylle, surutyölle ja yhteisölliselle suremiselle saa kuitenkin tukevamman pohjan silloin, kun

hautajaisten järjestelyt kunnioittavat vainajaa tai parhaimmassa tapauksessa tuovat vainajan persoonaa aidosti esille - auttavat luomaan mielikuvan, eräänlaisen ajatuksissa olevan muotokuvan, valmiiksi.

Vainajan näköiset hautajaiset voivat rakentua monesta elementistä samalla tavoin kuin ihmisen elämäkin. Ne muodostavat kokonaisuuden, joskus ristiriitaisenkin.

Mistä vainajan näköiset hautajaiset muodostuu? Suurin tekijä on tietenkin valittava seremonia, onko se uskonnollinen vai ei, ja millaisia asioita siinä käsitellään - ja miten. Näköisyyttä voidaan myös lisätä kutsumalla saattajiksi monipuolisesti vainajan tunteneita ihmisiä - tämä luonnollisesti vaikuttaa aikatauluun: milloin useimmat pääsevät paikalle.

Suuri vaikutus on myös paikan valinnalla, sillä kappeleissa on eroa, eikä kappeli aina edes ole paras paikka. Vaatteilla niin vainajan kuin saattoväen osalta voidaan tuoda esiin aatemaailmaa.

Muistoja vainajasta rakennetaan myös musiikilla, joka kannattelee tunnelmaa ja tunteitamme. Samoin tehdään käyttämällä symboliikalla ja kuvilla vainajalle läheisistä asioista esimerkiksi kutsussa, kuolinilmoituksessa ja käsiohjelmassa. Musiikin ei tarvitse olla vain klassista surumusiikkia ja virsiä, jos vainaja ei niitä kuunnellut eläessäänkään, vaan hautajaisissa voi soida iskelmät, lastenlaulut, populaarimusiikki tai nuotiolaulut.

Myös vainajan maallisten jäännösten lopullisessa sijoituksessa voidaan tuoda hänen persoonaansa esiin - onko se sukuhauta, tunturin laki, meren syyleily vai mökkipuutarha?

Muistotilaisuuden osalta myös tarjoilujen ja koristeluiden kautta voidaan entistä vahvemmin nostaa esiin muistot: vainajan lempiväri servieteissä ja

huoella valittu kahvilleipä. Ehkä paisti on vainajan itsensä kaatamasta hirstä tai entä jos vieraat saavat pukea jalkaansa tämän neulomat villasukat.

Yhtä lailla oikea tapa on valita klassisia, totuttuja elementtejä silloin kun ne palvelevat hyvin. Lähimmät yleensä tuntevat rakkaansa parhaiten ja osaavat valita sopivimmat osa-alueet. Omaisten avuksi voi myös tehdä etukäteen ohjeet hautauksen varalle esimerkiksi osoitteessa www.siviilihautajaiset.fi

Mitä ottaa huomioon?

Millainen seremonia?

Uskonnollinen vai uskonnoton? Valinnan pitäisi olla yksinkertainen: mikäli vainaja ei ole ilmaissut toivetta uskonnollisesta seremoniasta suoraan tai uskonnollisen yhteisön jäsenyydellä, tulisi valita siviiliseremonia. Harvempi meistä myöskään erikseen ilmoittaa kieltävänsä, että omissa hautajaisissa soitetaan iskelmiä, pidetään hindulaisia seremonioita tai mitään muutakaan - jos toiveista puhutaan, ne tuotetaan toista kautta.

Pohdittava on myös, onko uskonnottoman ihmisen hautajaiset todellakin oikea paikka uskonnolliselle sielunhoidolle vai olisiko sille oikeampi hetki toisaalla. Uskonnollisen seremonian valitseminen “varmuuden vuoksi” jonkun sukulaisen toiveen tai jopa oletetun toiveen mukaan ei myöskään ole perusteltua, sillä samalla poistetaan mahdollisuus vainajan näköisen tilaisuuden viettämiseen myös kaikilta muilta vierailta - uskonnollinen maailmankatsomus ei suinkaan ole sen arvokkaampi kuin maallinenkaan.

Ketä kutsutaan?

Nykyajan kiireinen aikataulu ei anna armoa eikä aikaa - kuolemallekin vain

Muistoja vainajasta rakennetaan myös musiikilla. Hautajaisissa voi soida klassisen musiikin lisäksi vaikkapa iskelmät, lastenlaulut, populaarimusiikki tai nuotiolaulut.

silloin, kun kyseessä on oma viimeinen hetki. Vapaapäivää ei ole annettava töistä edes omien isovanhempien hautajaisia varten saati sitä kaukaisemman sukulaisen tai ystävän saattotilaisuuteen osallistumiseksi. Näin ollen kutsumisesta huolimatta ei arkipäivätilaisuuteen ole helppo saapua - jos edes kutsua tulee. Ihmissuhteet eivät aina ole vastavuoroisia, emmekä siis aina tiedä, ketkä vainajalle ovat olleet merkityksellisiä ihmisiä tai keille vainaja on ollut tärkeä, ketkä kaikki haluaisivat häntä muistaa.

Joskus myös saattoväen keskiset erimielisyydet ja ristiriidat voivat tehdä tilaisuudesta raskaan. Uskonnottomissa hautajaisissa ei ole mitään estettä järjestää kahta eri tilaisuutta, joko peräkkäin tai jopa eri päivinä ilman, että vain toinen tilaisuus olisi "oikea".

Missä muistellaan?

Suurin osa uskonnottomista saattotilaisuuksista pidetään kappeleissa - joko Krematoriosäätiön kappelissa tai eri seurakuntien kappeleissa. Nämä tilat on varusteltu hautajaisia varten ja arkun sekä ihmismäärän liikuttelu on sujuvaa ja instrumentit valmiina. Joillekin tuttu paikka tuo lohtua, joillekin se taas on ahdistava. Siviilihautajaisissa myös tilan voi valita vainajan näköiseksi - saattotilaisuus voi olla puutarhassa, seurantalolla, ravintolassa tai vaikka metsäaukiolla. Myös tilaisuuden kulku saattaa poiketa totutusta, ja siihen auttaa käsiohjelmat, joista saattoväen on helppo seurata tilaisuuden kulkua.

Milloin surraan?

Viime vuosina on paljon keskusteltu vainajien kylmäsäilytystilojen riittämättömyydestä. Ratkaisuksi on esitetty säilytysmaksuja ja hautajaisten kii-rehtimistä sekä paheksuttu omaisten toivetta tietyistä kappelista ja viikonloppuajasta. Samaan aikaan on surtu hautajaisten kutistumista vain pienen lähipiirin tilaisuudeksi.

Vainajan säilyttäminen pitkään voidaan nähdä epäkunnioittavana, mikäli ajatellaan vainajan pääsevän hautaan lepäämään ja olevan jonkinlaisessa välitilassa siihen saakka. Vainajan näköisenä voidaan myös pitää hautajaisia, joihin mahdollisimman moni läheinen pääsee jakamaan surun hetkeä ja kohtaamaan muita vainajalle tärkeitä ihmisiä, mahdollisesti merkityksellisessä paikassa

Suoratuhkaus, jossa ruumis krematoidaan jo ennen seremoniaa, antaa vaihtoehtoja niin hautajaisten aikataulun kuin tilaisuuden pitopaikan suhteen. Toinen ratkaisu on etäyhteyksien hyödyntäminen, jolloin tilaisuuteen on helpompi osallistua myös toiselta puolelta maata tai maapalloa ja jopa arkipäivänä. Hautajaiset voidaan järjestää myös kaksiosaisina - ensin saattotilaisuus lähipiirin kesken, hyvinkin pian ja muutaman kuukauden päästä seremonian äärelle pääsee kokoontumaan laajempi joukko.

Miten pukeudutaan?

Uskonnottomissa hautajaisissa vainajan pukemiselle ei aseta rajoituksia kuin krematorio tai hautausmaa - ai-

van kaikkea kun eivät edes krematorion uunit polta. Vainaja voidaan pukea perinteisen valkoisen arkkuvaatetuksen sijaan omiin vaatteisiin, vaikkapa nahkatakkiin, lolitamekkoon tai villapaitaan. Saattoväki pukeutuu yleensä mustiin, siisteihin vaatteisiin kulttuurimme mukaisesti, mutta joskus on ollut myös toive pukeutua muihin väreihin tai vainajan arvojen mukaisesti vaikkapa jääkiekkoseuran pelipaitoihin, metsästysasuihin tai saateenkaariväreihin.

Joskus esteeksi osallistumiselle hautajaisiin voi nousta myös oman vaatekaapin kapeus - kaikilla ei ole mahdollisuutta hankkia uutta vaatepartta. Vaatimus kauluspaidasta tai sukkahousuista voi myös saada kiemurtelemaan epämukavuudesta, jolloin hautajaisten perimmäisin tarkoitus - vainajan hyvästeleminen - jää sivuosaan. Onkin hyvä miettiä, mikä on tärkeintä - tyypillinen pukeutuminen vai surutyön mahdollisuus.

Mitä symboleita käytetään?

Kristillinen symboliikka on useimmille tuttua kuolemankuvastoa, mutta merkityksensä vuoksi eivät ristit, enkelit tai rukoilevat kädet kuulu siviilihautajaisiin, vaan kuolemaa on parempi kuvittaa sellaisilla symboleilla, jotka kertovat esimerkiksi luonnon kiertokulusta: (katkenneet) puunrungot, lehvät ja viljantähkät, ankkurit, laivat, veneet, taivaanranta, kynttilät ja kukat sekä linnut ja tähdet.

HAUTAJAISET ILMAN TILATTUA MUISTOPUHUJAA

RISTO PUUMALAINEN

Tuhansia uskontokuntaan kuulumattomia vainajia siunataan haudataan kirkollisesti joka vuosi. Se on vastoin hautaustoimilakia, jonka mukaan vainajan katsomusta pitää kunnioittaa. Syytä lain rikkomiseen on varmaan monia, mutta yksi syy lienee tiedon puute. Ihmiset eivät tiedä, että uskonnottomat hautajaiset voidaan pitää myös ilman puheita ja ulkopuolisten apua. Sen takia on voitu päätyä papin ja seurakunnan palveluihin.

Toki hautajaiset voivat tuntua arvokkaammilta, jos vainajasta kirjoitetaan muistopuhe ja sen lukee saattojoukon ulkopuolinen puhuja. Ikävä kyllä kaikki eivät tiedä uskonnottomia hautajaispalveluita tarjoavasta Pro-Seremonioista. Lisäksi heidän puhujiaan on toistaiseksi niin vähän, että heitä ei riitä kaikkiin uskonnottomiin hautajaisiin.

Toimin Keski-Suomen vapaa-ajattelijoiden hautausmaan hoitajana, yhteyshenkilönä, haudankaivajana ja opastajana. Siinä tehtävässä minulle on kertynyt monta kokemusta hautajaisista, joissa ei ole ollut ulkopuolista puhujaa. Kaikki vainajat on silti haudattu, jokainen yksilöllisin menoin.

Uskonnottomat hyvästit

Ennen hautausmaallemme tuloa vainaja on saatettu krematorioon joko pelkästään hautaustoimiston puolesta tai mukana on ollut pieni joukko vainajan läheisimpiä. Varsinaista saattotilaisuutta arkun äärellä ei ole järjestetty.

Saattoväen määrä on vaihdellut muutamasta henkilöstä kahteenkymmeneen. Saattoväki on kokoontunut hautausmaamme parkkipaikalle, josta on siirretty opastuksellani hauta- tai sirottelupaikalle. Uurnan kantaja on kävellyt perässäni, saattojoukon ensimmäisenä. Uurnan on laskenut hautaan

useimmiten joku saattoväestä, joskus minä. Usein jotkut omaisista ovat halunneet lapioida uurnahaudan umpeen, toisinaan minä olen tehnyt sen. Sama tilanne on ollut myös sirotteluhautauksissa. Joskus tuhkan on sirotellut yksi tai useampi omainen, toisinaan minä.

Sen jälkeen omaiset ovat laskeneet kukkia haudalle tai sirottelupaikalle ja jotkut ovat sanoneet jotain vainajasta. Viimeisenä on sytytetty hautakynntilä tai kynntilöitä ja otettu valokuvia. Hautaamisen jälkeen saattoväki on monesti siirtynyt jonnekin muistelemaan vainajaa, kahvittelemaan tai ruokailemaan. Joskus muistotilaisuus on pidetty myöhemmin.

Kysyin toistenkin kokemuksia vastaavasta tilanteesta. Kirjoitin Vapaa-ajattelijoiden liitto – avoin Facebook-ryhmään: ”Etsin haastateltavaksi uskontokuntiin kuulumattomia ihmisiä, jotka ovat olleet uskonnottomissa hautajaisissa, missä ei ollut paikalla erillistä muistopuheen pitäjää. Miten sellaiset hautajaiset järjestettiin?” Sain neljä vastausta. Nekin vahvistavat, että uskonnottomat hautajaiset voi järjestää ilman ulkopuolista muistopuhujaa. Seuraavassa vastauksien tiivistelmät:

”Spontaani toiminta sopi hyvin”

”Olen ollut kaksissa, eli tätini ja serkkuni hautajaisissa, joissa ei pappia tai erillistä juhlapuhujaa ollut paikalla. Paikkakunta oli Lohja, tapahtumavuodet 2017 ja 2018. Paikalla oli pari-kymmentä henkeä tädin hautajaisissa ja serkun viitisenkymmentä.

Molemmissa kokoonnuimme hautauskappelin eteen ja kävelimme saattueena haudan luokse, aluksi minä kannoin tädin uurnaa, sitten hänen poikansa ja lopuksi tädin mies. Haudalla tädin mies ja poika laskivat uurnan hautaan ja peittelivät sen lapiolla vuoron perään. Tämän jälkeen tädin mies kehotti niitä, joilla oli kukkalaite tai kynntilä, käymään vuoron perään laskemassa sen haudalle. Jotkut sanoi-

vat jotain, mutta suurin osa oli hiljaa, nyökkäsi kääntyessään tädin miehelle ja pojalle ja käveli kauemmas.

Kun kaikki kukat ja kynntilät oli aseteltu, pidettiin pieni hiljainen hetki ja sen jälkeen tädin mies pyysi kaikkia muistotilaisuuteen, jota varten oli vuokrattu pienehkö juhlatila. Siellä luettiin adresseja ja kerrottiin spontaanisti muistoja vainajasta.

Puoli vuotta myöhemmin sama toistui edellä mainitun tädin pojan, eli serkkuni hautajaisissa sillä erolla, että muistotilaisuus oli serkun kantakapakkassa, joka oli varattu kokonaisuudessaan tilaisuutta varten.

Tilaisuudet olivat kauniita ja tunnelmallisia. Kummankin onnistumisessa oli tärkeää se, että tädin miehellä oli ns. langat käsissään. Tälle saattovälle tämän kaltainen spontaani toiminta ainakin sopi hyvin.”

”Teimme tilaisuudesta näköisemme”

”Isäni haudattiin Ouluun viime joulukuussa. Meitä lähisukulaisia oli paikalla noin 25 henkilöä. Meillä olisi ollut mahdollisuus ottaa lisämaksua vastaan esiintyjä, jota emme siskoni kanssa ottaneet. Meille tuli silti pienenä yllätyksenä, ettei ketään olisi ohjaamassa tilaisuutta tai puhumassa paikan päällä. Koska minulla on esiintymiskokemusta, otin tilanteen haltuun ja teimme tilaisuudesta näköisemme.

Isän arkku oli hautausmaan kappelin etuosassa. Pidin tilaisuuden alussa puheen, jossa toivotin vieraat tervetulleeksi. Muistelin isää ja hänen elämäänsä noin kymmenen minuutin verran: missä hän asui, millaisista asioista hän piti sekä millaisia vaikutteita itse olin saanut häneltä elämäni. Tämän jälkeen vuorollamme laskimme kukkalaitteet arkun viereen ja lausuimme muutaman muistosanan. Sitten sana oli vapaa ja saimme aikaiseksi kiitettävästi muisteloita isästä.

Saattotilaisuudessa kunnioitettiin vainajaa positiivisilla kertomuksil-

la, tavanomaiset virret ja rukoukset puuttuivat. Tilaisuus kesti noin 45 minuuttia, jonka jälkeen siirryimme lounasravintolaan aterioimaan ja kahvittelemaan. Myöhemmin isän urna laskettiin perhehautaamaan muutaman läheisen läsnä ollessa ilman virallisia puheita.”

”Kaikille jäi kiva mieli”

”Miesystäväni kuoli syksyllä. Hänen lapsensa hakivat puisen uurnan hautausmaasta. Tapasimme Tampereella Hatanpään arboretumissa, niemen kärjessä. Siellä on kaupungin määrittelemä vainajien tuhkansirotelupaikka. Uurna sylissä tytär piti pienen muistopuheen ja sen jälkeen hän laski tuhkat Pyhäjärveen. Heitimme kukkia järveen ja toivotimme hyvää matkaa.

Muistotilaisuus pidettiin arboretumin kahviossa. Meitä oli pieni porukka, noin kymmenen henkilöä. Jokainen kertoi vainajasta hauskoja tarinoita, minä pidin pienen muistopuheen.

Taustalla soi musiikkia. Tilaisuus oli vainajan toiveiden mukaan iloinen ja rento.

Pöydällä oli kynttilä ja hauska kuva vainajasta. Tytär oli laittanut esille myös joitain vanhoja valokuvia mm. isästään ja äidistään tanssimassa häällisiä. Näistä hautajaisista jäi kaikille kiva mieli, ei mitään synkkiä virsiä ja taivaspuheita, vaan lämpimiä ja hauskoja juttua vainajasta musiikin soidessa taustalla.”

”Diaesitys ja muisteluja”

”Vuonna 2024 syksyllä isäni tuhkat siroteltiin Kymijokeen Heinolassa, kaupungin määrittelemään paikkaan. Meitä oli paikalla kymmenkunta ihmistä. Ravintolan kabinetissa pidetyssä muistotilaisuudessa oli paikalla kolmisenkymmentä henkeä. Isän kuva oli pöydällä ja vieressä kukkia. Isän veli oli tehnyt diaesityksen isästä ja sen lisäksi pari ihmistä muisteli isää ääneen. Taustalla soi isään liittyvää musiikkia.”

Hautauskulttuuri muutoksessa

Pyysin vastaajia vielä kertomaan, miten ulkopuolisen muistopuheen pitäjän puuttuminen vaikuttaa tilaisuuteen. Heidän mielestään se ei juuri vaikuta. Jos väkeä on paljon, eikä omaisissa tai läheisissä ole esiintymiseen ja tilanteen johtamiseen pystyviä, niin silloin tarvitaan ulkopuolista apua.

Erään vastaajan mukaan oman väen kesken pidettyjen hautajaisten tunnelma oli vapaampi, kun paikalla ei ollut ulkopuolisia. Tunnelma ei ollut ”haudanvakava”, koska tilaisuus oli enemmän epävirallinen, joten jousto löytyi ja mahdollisuus vaikuttaa itse tilaisuuden kulkuun.

Suomalainen hautauskulttuuri on muutoksessa. Vainajan tuhkien sirottelu luontoon on lisääntynyt voimakkaasti ja hautajaisten koko on pienentynyt. Niinpä pienen saattoväen kesken vainajan saattotilaisuuskin onnistuu omin voimin. Pääasia on, että uskontokuntiin kuulumaton vainaja haudataan uskonnottomin menoin.

Erään vastaajan mukaan hautajaisten tunnelma ei ollut haudanvakava, koska paikalla ei ollut ulkopuolisia ja tilaisuus oli epävirallinen.

SAVUVERHOSTA TODELLISUUTEEN (YLILUONNOLLISEN ONGELMA)

KOLUMNI

Jumalharhat

ROBERT BROTHERUS

Keskustelua yliluonnollisesta lähestytään usein kysymällä ”onko yliluonnollista olemassa?” Oliko tapahtuma X yliluonnollinen vai luonnollinen? Tällainen kysymyksenasettelu menee kuitenkin jo läh-
tökohtaisesti pieleen, koska se olettaa virheellisesti, että ”yliluonnollinen” olisi selkeästi määritelty. Vaikka yliluonnollinen saattaa intuition tasolla tuntua ymmärrettävältä käsitteeltä, termin ongelmallisuus paljastuu, kun kaivetaan vähänkin pintaa syvemmältä. Monet sille tarjotut määritelmät ovat keskenään ristiriitaisia ja myös itsessään ongelmallisia.

Yksi mahdollinen määritelmä on, että yliluonnollista on kaikki, mikä ei ole luonnollista. Tällöin pitää kuitenkin määritellä, mikä sitten on ”luonnollista” tai ”luonto”. Usein nämä puolestaan määritellään kaikeksi, mikä ei ole yliluonnollista, jolloin ajaututaan kehäpäätelmään.

Ratkaisua voidaan hakea määrittelemällä ”luonnollisiksi” luonnollisten mukana toimivat ilmiöt ja oliot. Tällöin yliluonnollisiksi päätyvät luonnollisten vastaiset tai ne ylittävät ilmiöt. Tällainen rajanveto on kuitenkin historian valossa ongelmallista, sillä monet aiemmin selittämättömät ja jopa näennäisesti luonnollisten

vastaiset ilmiöt ovat tieteen kehityksen myötä saaneet selityksen – ja samalla käsityksemme luonnonlaeista on laajentunut.

Esimerkiksi elävillä olennoilla ajateltiin aikoinaan olevan jonkinlainen luonnollisten ulkopuolella vaikuttava ”elämänvoima”, joka erottaa ne elotomasta aineesta ja saa ne elämään. Sittenkin eliöiden toiminta on kuitenkin opittu selittämään tunnettuja luonnollisia näennäisiä biokemiallisten reaktioiden avulla.

Nykytiedon valossa voimme huomata, että luonnolliset ylittävänä pidetty selitys kuvasti vain ihmiskunnan aiempaa tietämättömyyttä, ei mitään olemassaolon todellista ominaisuutta. Näin ollen emme voi mistään tällä hetkellä luonnollisten näennäisesti ylittävistä ilmiöistä varmasti sanoa, onko kyseessä todellisten luonnollisten todellinen ylitys. Tulevaisuuden tiede voi sisältää laajempia luonnollisia lakeja, joihin ilmiö sopii hyvin. Tai luonnollisten ylitys voi olla näennäinen, koska ilmiön havainnointi on tehty virheellisesti, kuten kuvitelma osoittautuneiden N-säteiden tapauksessa 1900-luvun alussa.

Vaihtoehtoisesti voidaan sanoa, että yliluonnollisia ovat ilmiöt, jotka aiheuttavat hämmästyksiä ja ihmetystä ja ovat arkiajattelun tai intuition vastaisia. Kuitenkin monet täysin luonnollisten mukaiset ilmiöt, kuten kvanttimekaniikan aalto-hiukkadualismi, ovat arkiajattelun ja intuition vastaisia. Myöskään taikatemppeja ei voi mitenkään pitää yliluonnollisina, vaikka ne aiheuttavatkin hämmästyksiä ja ihmetystä, jos emme ymmärrä niiden taustalla olevaa kikkaa.

Uskonnoissa saatetaan lisäksi yrittää määritelmää, jossa yliluonnollisia asioita ovat Jumalan teot. Tämäkin määritelmä on omiaan johtamaan kehäpäätelmään, koska Jumala tyypil-

lisesti määritellään yliluonnolliseksi olennoiksi, joka pystyy tekemään yliluonnollisia tekoja.

Mitä asialle sitten pitäisi tehdä, kun selkeä määritelmä lipsuu jatkuvasti käsistä? Mitä enemmän olen asiaa pohtinut, sitä enemmän koko yliluonnollisen käsite on alkanut tuntua minusta ei vain turhalta, vaan myös haitalliselta: retoriltaan painolastilta, jota ilman filosofinen keskustelu ilmiöiden ja asioiden olemuksesta olisi selkeämpää ja rakentavampaa. Yliluonnollisen käsitteestä voidaan päästä eroon seuraavilla periaatteilla:

1. ”Luontoon” kuuluu koko olevainen: kaikki, mitä on olemassa missä muodossa tahansa, tunnemeko sitä tai emme.
2. Luonnontieteet tutkivat kaikkea todellisuutta, joka on havainnoilla ja kokeilla tutkittavissa.
3. Kaikki todelliset ilmiöt ovat määritelmällisesti todellisten luonnollisten mukaisia, koska muuten kyseessä ei olisi luonnollista, joka koskee kaikkea olevaista.
4. Näennäisesti tunnettujen luonnollisten vastaiset havainnot ovat joko virrehavainnot, virhetulkintoja tai osoituksia jostain vielä tuntemattomasta luonnollisesta.
5. ”Yliluonnollinen” on käsitteenä tyhjä tai mieleton, ja se pitää tapauskohtaisesti korvata selkeämmillä ja konkreettisemmilla käsitteillä.

Psykologian, antropologian, historian ja uskontotieteen aloilla voi toki olla edelleen perusteltua käyttää termiä ”yliluonnollinen”, kun puhutaan ihmisten ja kulttuurien uskomuksista sekä ajattelun mekanismeista. Sen käyttö ei kuitenkaan ole perusteltua filosofisessa keskustelussa maailman luonteesta ja ilmiöiden selityksestä.

Onko tämä sitten jonkinlainen ateistinen retorinen kikka, jolla yriteään määritellä ihmeet ja jumalat pois? Ei toki. Yliluonnollisen käsitteen häivyttäminen filosofisesta keskustelusta ei itsessään sulje pois vaikkapa kuolleista heräämisen mahdollisuutta tai kummitusten tai jumalien olemassaoloa. Tuollaiset näennäisesti luonnolakkien vastaiset ilmiöt vain muuttuvat ilmiöiksi, jotka ovat joko epätodellisia – eli eivät oikeasti ole olemassa – tai sitten todellisia, luonnollisia ja toistaiseksi tuntemattomien luonnolakkien mukaisia ilmiöitä.

Näiden ilmiöiden luonnetta ja todennäköisyyttä pitää siis viime kädessä käsitellä samoilla logiikan, evidenssin ja lainalaisuuksien säännöillä kuin kaikkien muidenkin ilmiöiden. Kun luonnollinen–yliluonnollinen-kaksoisstandardin savuverho hälvnee, kirkastuu todellinen kysymys: onko jokin ilmiö todellinen vai todennäköisemmin vain illuusio ihmisten mielikuivituksessa?

On yleistä ajatella, että varhaisilla ihmisyhteisöillä oli paljon yliluonnollisia uskomuksia. On totta, että tällaisten yhteisöjen maailmankuvaan kuuluivat ihmisten, eläinten, puiden, vuorten ja taivaan lisäksi myös esiisien henget, eläinten henget, puiden henget sekä vuorten, taivaan ja muiden luonnolakkien jumalat. Ihmisillä on aina ollut tarve ja taipumus keksiä selityksiä maailman ilmiöiden jäsentämiseksi silloinkin, kun heidän tietämyksellään ei ole ollut mitään mah-

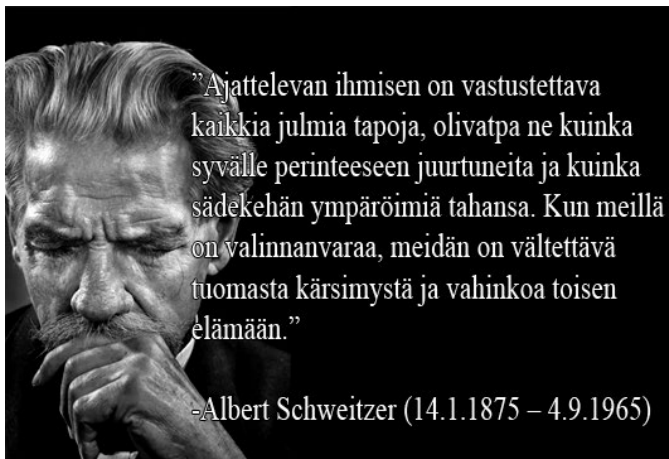
dollisuutta löytää ilmiöiden oikeaa selitystä.

Antropologinen tutkimus perinteisistä yhteisöistä on kuitenkin osoittanut, että tällaisessa animistisessä maailmankuvassa ihmiset eivät välttämättä tehneet eroa luonnollisen ja yliluonnollisen välillä. Heillä ei ollut yliluonnollisen käsitettä samassa mielessä kuin modernilla länsimaisella ajattelulla, vaan puut, esiisien henget, vuoret ja taivaan jumalat olivat heille saman todellisuuden osia. Me toki näemme nykytiedon, evidenssin ja logiikan valossa, että monet heidän käsityksistään olivat virheellisiä. Mutta ajatus siitä, että osa heidän käsityksistään olisi ollut heidän omassa ajattelussaan ”yliluonnollisia”, on harhaanjohtavaa nykytietämyksemme projektiota menneisyyteen. Tässä suhteessa ehdotukseni edustaisi eräänlaista paluuta ihmiskunnan alkupe-raisempään, jakamattoman luonnon ajatteluun.

Vaikka yliluonnollisen häivyttäminen filosofisesta keskustelusta ei itsessään tee uskontojen väitteitä tyhjiksi, sen tuoma selkeytys on nähdäkseen kuitenkin ateismin puolustamisen kannalta edullista. Yliluonnollisen käsitteen ympärillä vallinnut määritelmällinen hämäryys on pelannut uskontojen pussiin luomalla savuverhon – illuusion tiedosta tai ymmärryksestä, jota ei todellisuudessa ole. Kun samalla ”luonto” määritellään kaikkeksi, mikä on olemassa, ei jumalille ja ihmeille jää enää tällaista ”pakopaikkaa” maa-

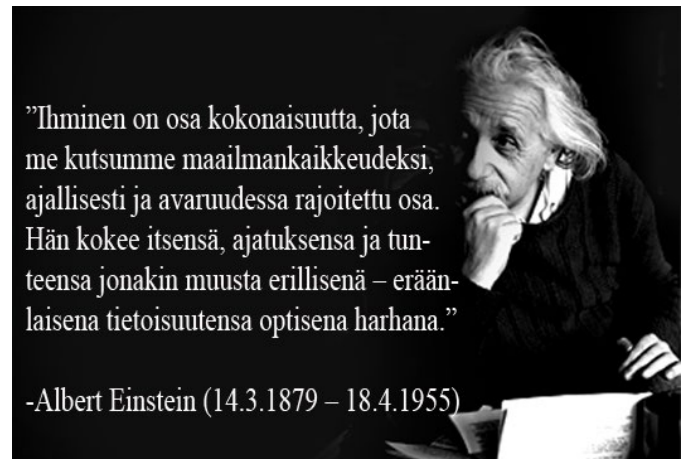
ilmankaikkeuden ja luonnolakkien tuolla puolen. Ne altistuvat selkeämmin samoille perusteiden, evidenssin ja todennäköisyyden säännöille kuin muutkin väitteet.

Yliluonnollisen mukana häipyä myös uskonnollisessa argumentaatiossa joskus käytetty jokerikortti: kiperissä tilanteissa esiin vedettävä näennäinen selitys, vaikka mitään ei oikeastaan ole selitetty.

”Ajattelevan ihmisen on vastustettava kaikkia julmia tapoja, olivatpa ne kuinka syvälle perinteeseen juurtuneita ja kuinka sädekehän ympäröimiä tahansa. Kun meillä on valinnanvaraa, meidän on vältettävä tuomasta kärsimystä ja vahinkoa toisen elämään.”

-Albert Schweitzer (14.1.1875 – 4.9.1965)

”Ihminen on osa kokonaisuutta, jota me kutsumme maailmankaikkeudeksi, ajallisesti ja avaruudessa rajoitettu osa. Hän kokee itsensä, ajatuksensa ja tunteensa jonakin muusta erillisenä – eräänlaisena tietoisuutensa optisena harhana.”

-Albert Einstein (14.3.1879 – 18.4.1955)

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TAVOITTEET HALLITUSOHJELMAAN 2027

”Arvoisat puolueiden edustajat

Hallitusohjelmaan 2027 eduskunta-vaalien jälkeen on jo aika sopia askelia yhdenvertaisuuteen uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta.

Julkisoikeudellinen erityisasema sekä epäreilut etuoikeudet nostavat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jalustalle. Valtiovalta pitää kirkon jäsenten uskontoa muiden ihmisten katsomuksia parempana – ilman hyväksyttävää perustetta. Uskonnottomat ja muihin uskontoihin kuuluvat jätetään toisen luokan kansalaisiksi. Tämä on jäänne menneestä.

Ihmisten yhdenvertainen kohtelu ei toteudu, kun ihmiset asetetaan eri asemaan uskonnon tai vakaumuksen perusteella. Tällöin myöskään uskonnon ja katsomuksen vapaus ei toteudu täysimääräisesti. Näin rikotaan perustuslain 6. ja 11. pykälää perusoikeuksista. Tsaarinaikainen perinne ei ole siihen hyväksyttävä peruste.

Vaikka piispat julistavat, että valtio ja kirkko erotettiin jo 1860-luvulla, tämä Venäjän vallan aikainen asiointi ei kelpaa enää itsenäisen Suomen 2020- ja 2030-luvulle. Maallistuminen etenee kansalaisten keskuudessa; vuoden 2027 alussa ev.-lut. kirkon jäsenosuus alittaa 60 prosenttia, ja (avoliittojen lisäksi) siviilivihkiminen on paljon suositumpaa kuin kirkollinen vihkiminen.

Kirkon ja valtion suhteen uudelleenjärjestelyihin on aiheellista ryhtyä heti 2027 eduskuntavaalien jälkeen. Seuraavien isojen muutosten valmistelu ja toteutus hallitusti ei käy hetkessä:

- Verottajan koneistoa tulee käyttää vain kuntien ja valtion verotukseen. Ev.-lut. ja ortodoksikirkko voivat itse alkaa hoitaa jäsenmaksujensa perinnän esimerkiksi samaan tapaan kuin ammattiliitot tekevät.
- Lasten uskonnollinen leimaaminen valtion väestötietojärjestelmässä on aika lopettaa. Kirkko voi kastaa vauvoja ja merkitä heitä jäsenikseen, mutta uskonnolliset rituaalit ja lapsijäsenyydet eivät kuulu Digi- ja väestötietovirastolle. Huoltajat voivat jo nyt ilmoittaa vastasyntyneen nimen

ja äidinkielen suoraan DVV:lle.

- Kirkkolain muuttaminen vain kirkolliskokouksen esitysten perusteella nostettiin kriittisen huomion kohteeksi eduskunnan perustuslaki- ja hallintovaliokunnissa asiaa viimeksi käsiteltäessä. Perustuslain 76 § on vanhentunut. Eduskunnan ei tule päättää, mikä on kirkon uskontunnustus. Kirkon sääntöjen lainmukaisuuden voi tarkistaa Patentti- ja rekisterihallitus.
- Yleisen hautaustoimen kokonaisvastuu tulee siirtää kirkolta sosiaali- ja terveystoimen ja hyvinvointialueiden toimipiiriin. Se ei sinänsä merkitse kirkkomaista luopumista, vaan toimijoiden rahoituksen yhdenvertaisuutta. Seurakuntien lisäksi muut hautausmaita ylläpitävät yhteisöt voisivat toimia hautaustoimen palveluntuottajina ja saada oikeudenmukaisen osuutensa hautaustoimen rahoituksesta. Esimerkiksi vapaa-ajattelijayhdistyksillä on hautausmaita, tosin vain muutamilla paikkakunnilla, eivätkä ne saa mitään avustusta.
- Koska seurakuntien hautausmaiden kappelit on tarkoitettu kirkollisiin tilaisuuksiin, uskontokuntiin kuulumattomille ja toisuskoisille tarvitaan neutraaleja ja monikäyttöisiä seremoniatiloja. Jäähyväis- ja saatto-tilaisuuksia pitää voida järjestää ennen tuhkausta ja muistotilaisuuksia tuhkausten jälkeen. Hautajaistiloja ennen tuhkausta tarvitaan, vaikka vainajan tuhka onkin tarkoitus sijoittaa hautausmaiden ulkopuolelle, luontoon, maa- tai vesialueelle.

Näiden perustavaa laatua olevien uudistusten valmisteluaikana on syytä toteuttaa eräitä uudistuksia nopeasti:

- Eduskunnan valtiopäivien avajais- ja vaalikauden päättäjäisjuhlallisuuksissa tunnustukseton tilaisuus tulee nostaa yhdenvertaiseen asemaan ekumeenisen jumalanpalveluksen rinnalle.
- Uskonnottomien järjestöille tulee myöntää vihkimisoikeus samaan

tapaan kuin se on myönnetty 130 uskonnolliselle yhdyskunnalle. Yhdenvertaisuusnäkökohdan lisäksi tätä perustelee myös Digi- ja väestötietoviraston vihkimispaikan sulkeminen peräti 20 paikkakunnalla vuoden 2025 aikana.

- Uskonnonopetuksen pakollisuus ja elämäntietomustiedon valinnan kieltä perusopetuksessa ja lukiossa kirkon jäsenyyden vuoksi on vakava yhdenvertaisuusongelma, joka rikkoo myös lapsen oikeuksien sopimuksen 2. artiklaa. Onneksi katsomusaineen jäsenyysperustaisuudesta luopuminen peruskoulussa ja lukiossa voidaan toteuttaa nopeasti vapauttamalla elämäntietomustieto valinnaiseksi katsomusaineeksi kaikille, sillä opetussuunnitelmia ja tuntijakoja ei tarvitse muuttaa. Elämäntietomustiedon syrjinnän lopettaminen parantaa myös edellytyksiä tasapainoiseen, hyvin valmistettuun katsomusaineuudistukseen.
- Katsomusaineuudistuksen valmisteluun opetushallituksen katsomusainetyöryhmä esitti myös osittaisen yhteisopetuksen eli niin sanotun hybridimallin kokeilua. On myös esitetty katsomusaineiden tai katsomusaineen kokonaistuntimäärän vähentämistä ja opetuksen aloittamista 3. tai 4. luokalla muiden reaaliaineiden tapaan. On myös esitetty filosofisen etiikan tuomista peruskoulun yläluokille, koska filosofia on lukiossa pakollisena oppiaineena. Evankelis-luterilainen uskonnon opetus ei ole hyvä lähtökohta ja perusta kaikille pakolliselle oppiaineelle.
- Puolustusvoimien alokkaiden samoin kuin virkamiesten ja ministerien juhlallisissa velvoittautumisissa tulee siirtyä katsomuksellisesti neutraaliin vakuutukseen niin kuin se on toteutettu todistajien, tuomarien sekä tasavallan presidentin ja eduskunnan puhemiehen kohdalla. Sekä apulaisoikeuskansleri ministerien osalta että eduskunnan oikeusasiamies Puolustusvoimien osalta ovat lausunnoissaan puoltaneet neutraalia velvoittautumista.

- Jos esimerkiksi Puolustusvoimat haluaa säilyttää vala-termin ilman uskonnollista julistusta, se on mahdollista, sillä onhan esimerkiksi poliiseilla, lääkäreillä ja terveydenhoitohenkilöstöllä katsomusneutraaleja valoja. Toisaalta voidaan muistaa, että Puolustusvoimat otti käyttöön juhlallisen vakuutuksen jo vuonna 1919 upouutta tasavaltaista hallitusmuotoa suoraan soveltaen.
- Jumalanpilkan rangaistavuus tulisi poistaa rikoslaista samoin kuin se on tehty pohjoismaissa ja monissa Länsi-Euroopan maissa. Nyt Suomi on väärässä viiteryhmässä. Jumalanpilkaista kuolemantuomioita tai ankaria raipparangaistuksia käyttävät maat voivat sanoa, että onhan se teilläkin rikos.
- Poikalasten sukupuolielinten rituaalinen leikkaaminen ilman lääketieteellistä perustetta tulisi lainsäädännöllä selvästi kieltää. Komplikaatoriskin lisäksi leikkaus loukkaa yksilön uskonnonvapautta aiheuttamalla pysyvän symbolisen merkin myös uskonnosta luopuville.
- Ammatillisen kriisiavun ja psykososiaalisen tuen resurssointi ja kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä puolustusvoimissa ja vankiloissa on puutteellista. Psykologeja ja psykiatrisia sairaanhoitajia tarvitaan lisää. Yksinäisten saattohoitoon voi liittyä myös koulutettujen vapaaehtoisten toimintaa.
- Sotilaspappivetoinen hengellisen/henkisen tuen järjestelmä puolustusvoimissa ei toimi; sille tarvitaan katsomusneutraali vaihtoehto.
- Vapaa-ajattelijain yhdistysten hautausmaat ovat osa suomalaista kulttuurihistoriaa omilla paikkakunnillaan. Niiden tilanteen kartoitukseen ja yhteistyön edistämiseen olisi perusteltua myöntää erityisavustus. Suurimmalla, Kotkan vapaa-ajattelijain hautausmaalla on yli 3000 vainajaa ja ensimmäinen hautaus sinne suoritettiin toukokuussa 1931.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö avustaa erilaisia uskonnollisia yhdyskuntia ja järjestöjä, erityisesti

kirkollisia lapsi- ja nuorisotyön järjestöjä. Pelkästään kirkollinen Lasten ja nuorten keskus sai 960 900 euroa valtion avustusta vuonna 2025, mitä voidaan pitää varsin runsaskätisenä. Seurakunnathan saavat ennätysuuret kirkollisveerotuotot, jotka on tarkoitettu vain kirkon toimintaan. Samaan aikaan Vapaa-ajattelijain avustukset on lopetettu kokonaan.

Vapaa-ajattelijain liitto on aikaisempina vuosikymmeninä saanut valtionavustusta, kunnes se **Sampo Terhon** ministeriaikana lopetettiin. Edellisellä vaalikaudella eduskunnan valtiovainvaliokunta myönsi liitolle avustuksia ns. joululahjarahoista. Tasa-puolisuuden vuoksi uskonnottomien etu-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestön Vapaa-ajattelijain liiton yleisavustus pitäisi palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriön budjettiin.”

*Vapaa-ajattelijain liitto ry
maaliskuu 2026*

JÄLKIKIRJOITUS

Miten voimme edistää tavoitteita?

Kansalaisten kannattaa lähettää nämä tavoitteet sähköpostilla tai muulla tavalla nykyisille kansanedustajille, joista suurin osa pyrkii uudestaan eduskuntaan, sekä uusille (nimetyille ja todennäköisille) kansanedustajaehdokkailla.

Tavallista herkemällä korvalla ehdokkaat kuuntelevat oman vaali-piirin ihmisten toiveita. Voit lähettää postia yhdelle tai useammalle ehdokkaalle yhdestä tai useammasta puolueesta. Voit lähettää kaikki tavoitteet tai ainakin poimia itsellesi tärkeimpiä

tavoitteita kärkeen.

Asiasta kannattaa jutella kaverien kanssa. Ei haittaa, jos sama ehdokas saa nämä tavoitteet useammaltakin henkilöltä. Tai ainakin jonkun tavoitteista.

AJATUKSEN VAPAAUS 2025 -RAPORTTI JULKAISTU

Järjestyksessään 14. raportin keskeisenä tarkastelun kriteerinä tänä vuonna oli se, kuinka hallitukset käyttävät lisääntyvässä määrin uskontoa oikeuttaakseen sorron ja ihmisoikeuksien heikentämisen. Kaikkia maailman maita koskevan raportin tämänkertaiset kymmenen avainmaata ovat Bangladesh, El Salvador, Georgia, Kenia, Libanon, Malesia, Malta, Myanmar, Sudan ja USA. Raportti löytyy Humanists Internationalin sivustolta, mutta seuraavassa joitakin huomioita Brysselissä 25. helmikuuta järjestetystä julkaisutilaisuudesta.

- 65 maassa sinut voidaan pidättää jormalanpilkasta
- 15 maassa valtion lainsäädäntö perustuu suurelta osin tai kokonaan uskonnolliseen lakiin tai uskonnollisiin auktoriteetteihin

- 67 maassa demokratian, vapauden ja ihmisoikeuksien humanististen periaatteiden ilmaisu on ankarasti tai brutaalisti estetty
- 32 maassa uskonnollinen tai ideologinen opetus on pakollista ilman sekulaaria tai humanistista vaihtoehtoa

Humanists Internationalin uusi amerikkalainen puheenjohtaja **Maggie Ardiante** sanoi Euroopan olleen raportin julkaisupaikkana tietoinen valinta. Hän totesi Amerikan jakautuneen kahden ja toisen puolen saaneen tarpeeseen maansa nykyisestä. Vaikka Amerikalla on kunniakkaat perinteet vapauksien suhteen jo yli kahden sadan vuoden takaa, niin nyt demokratiaan kohdistuu valtavaa painetta. Eikä Eurooppakaan voi pitää demokratiaa enää itsestäänselvyytenä!

Raportista käy selville, kuinka USA:ssa on kaikissa neljässä tarkasteluosiossa systemaattista diskriminaatiota: perustuslaki ja hallitus, yhteiskunta ja yhteisöt, koulutus ja lasten oikeudet sekä mielipiteen vapaus ja humanistiset arvot.

Yhdysvaltalainen kongressiedustaja **Jared Huffman** (dem.) totesi, että vaikka Amerikka oli ensimmäinen maa, joka erotti valtion ja uskonnon, niin nyt repressio (sortaminen) on kiihtymässä. Mutta toivoa on, sillä hänen kaltaisiaan Humanists Internationalin toimintaa kannattavia sekulaareja humanistejakin alkaa löytyä johtavista poliitikoista, jotka toimivat määrätietoisesti estääkseen sen, että kristillisestä nationalismista tulee globaali trendi.

Jari Papunen

RÄSÄSESTÄ VIELÄ KERRAN

JORI MÄNTYSALO

Päivi Räsäsen tuomiosta on kirjoitettu ehkä jo liikaakin. Kerrataan silti vielä, mitä tapahtui:

Poliisi tutki kolme Päivi Räsäsen lausumaa ja totesi, etteivät ne riko lakia. Syyttäjä oli eri mieltä, ja asia meni oikeuteen. Käräjäoikeus totesi yksimielisesti, että lausumat ovat loukkaavia, mutta eivät laittomia. Hovioikeuden kaikki tuomarit olivat samaa mieltä. Korkein oikeus äänin 3-2 tuomitsi 20 päiväsakkoa, ja tuomio koski vain yhtä lausumaa; kaksi muuta katsottiin laillisiksi.

Räsäsen voi tämän perusteella sanoa käyneen juuri laillisen ja laittoman rajalla niin tarkasti kuin voi. *Helsingin Sanomat* otsikoi korkeimman oikeuden käyttäneen kynsisaksia tuomiota laatiessaan.

Tuomion ydinkohta oli jakaa teksti kahteen osaan: ”kirjoituksella on uskonnollinen viitekehys, mutta - - kirjoitus on selkeästi jakautunut kahteen eri osaan. - - uskonnonvapaus ei suojaa sitä, että uskonnollisen kirjoituksen

viitekehyyksessä esitetään sellaisia mielipiteitä, jotka eivät liity uskuntoon - -”. Tuomio tuli ikään kuin lääkäri-Päiville, joka väitti homoutta psykoseksuaalisen kehityksen häiriöksi. Krisititty-Päivien sijaan sai kertoa, että *Raamattu* tuomitsee homoseksin.

Jutun yhteydessä oikeus totesi mm., että nopeatempoisessa radio-ohjelmassa ei voi odottaa samanlaista harkintaa kuin kirjaa tehdessään. Kirja puolestaan oli jo vanha, mutta edelleen luetavissa netissä, joten rikoksen tekoaikaa ja mahdollista vanhentumista pohdittiin myös. Muutakin tätä tapausta laajempaa yleisesti kiinnostavaa nousi pohdittavaksi, eikä koko tuomiot lukeamalla hukkaa aikaansa.

Sängyn alla ei ole mörköjä

Mitä tästä pitäisi vapaa-ajattelijana ajatella? Räsäsen sanoma ei muuta yhteiskuntaa paremmaksi, mutta sananvapauden vuoksi ei kaikki loukkaava ja vahingollinenkaan saa olla laitonta. Enemmistö meistä näyttäisi keskustelujen perusteella pitävän tuomiota

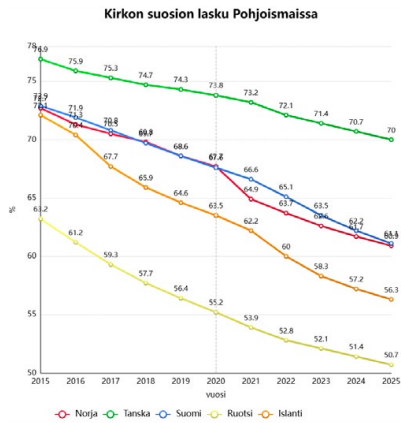
ansaittuna, itse kallistun tässä sananvapauden puolelle.

Samaa mieltä me kaikki lienemme tavoitteesta: Toivomme lasten ymmärtävän, ettei sängyn alla ole mörköjä ja aikuisten ymmärtävän, ettei ole jumalia käyttämässä makuuhuonetta. Tällaiselle syytteelle ja tuomionle ei pitäisi olla mitään tarvetta.

Moni lukee tätäkin kahvia juodessaan. Mormonien uskonto kieltää kahvin. Enkeli Moron ilmestyi 1820-luvulla **Joseph Smithille**, kertoi mihin on piilotettu kultalevyt, joiden tekstit kääntämällä Smith teki *Mormonin kirjan*, ja siitä lähti uskonto, jonka vuoksi nyt kaksi vuosisataa myöhemmin miljoonat ihmiset kieltäytyvät kahvista ja teestä, mutta juovat kaakaota.

Aamukahvilla emme ahdistu tästä tarinasta, koska se on vain tarina.

Mistään kummallisemmasta ei ole kysymys homoseksuaalisuudenkaan suhteen. On tarina puhuvasta aasista, miehestä valaan vatsassa, veden päällä kävelystä, ja tämän tarinan perusteella pidetään homoutta syntinä. Tarinoista ei tarvitse huolestua.

POHJOISMAIDEN JA SAKSAN KIRKKOJEN JÄSENOSUUDET LASKIVAT

Pohjoismaiden ev.-lut. kirkkojen jäsenosuudet jatkoivat laskuaan myös vuonna 2025. Alla jäsenosuudet 2025 ja lasku edellisestä vuodesta prosenttiosuuksina suluissa:

Ruotsi	50,7%	(-0,7%)
Islanti	56,3%	(-0,9%)
Norja	60,9%	(-0,8%)
Suomi	61,1%	(-1,1%)
Tanska	70,0%	(-0,7%)

Saksassa kristittyjen määrä laskee yhä

Saksan kahden pääkirkon, katolisen (DBK) ja evankelisen (EKD) kirkon yhteen laskettu jäsenmäärä laski 1 130 000 jäsenen verran vuonna 2025. Lasku jatkui rajussa noin kolmen prosenttiyksikön vuotuisessa tahdissa. Kirkkojen yhteenlaskettu jäsenosuus laski 43,9 prosenttiin.

Jäsenosuuden lasku:

Vuosi	DBK	EKD	Yhteensä
2012	30,3%	29,2%	59,5%
2013	29,9%	28,5%	58,5%
2014	29,5%	27,9%	57,4%
2015	28,9%	27,1%	56,0%
2016	28,6%	26,6%	55,1%
2017	28,2%	26,0%	54,2%
2018	27,7%	25,5%	53,2%
2019	27,2%	24,9%	52,1%
2020	26,7%	24,3%	51,0%
2021	26,0%	23,7%	49,7%
2022	24,8%	22,6%	47,5%
2023	24,0%	21,9%	46,0%
2024	23,7%	21,5%	45,1%
2025	23,0%	20,8%	43,9%

YKI RÄIKKÄLÄ

Koska kristillisellä *Kotimaa*-lehden nettisaitilla on varsin laaja lukijakunta ja painettua lehteäkin jaetaan 84 000 kpl, on syytä tehdä tuolloin tällöin katsaus, mitä lehti uskon ja uskontopoliittisista asioista kertoo.

Toukokuun *Kotimaa*-lehden numerossa päätoimittaja **Freija Özcan** pohtii pääkirjoituksessaan kirkon asemaa maan nykyisen hallituksen toteuttamissa sote-alan järjestöjen tukien leikkausten yhteiskunnallisissa vaikutuksissa. Hän ei kommentoi sosiaali- ja terveysministeri **Wille Rydmanin** tai valtiovarainministeriön budjettipäällikkö **Mika Niemelän** kolkkoja ja armottomia puheita siitä, miten nämä järjestöt ovat ”rälsejä”, joita tulee käydä läpi ”täikammalla” tai miten hyvinvointivaltiota tulee purkaa niin, että kansalaiset saavat itse hoitaa hoivaa tarvitsevat omaisensa. Ei moiti, ei kiitä, ei ota kantaa.

Özcan mainitsee myös toimittaja **Mika Jyrävän** ”iloittelevan” *Aamulehdessä* julkaistun kolumnin, jossa tämä pohti, kuinka paljon olisi rikastunut, jos olisi ”viisaasti sijoittanut kirkollisveronsa verran rahaa”. Özcan muistuttaa sitten, että Jyrävän mukaan ”kirkossa tehdään myös hyvää, kuten nuorisotyötä ja vähävaraisten auttamista”. Lopuksi Özcan toteaa, että jos Niemelän ennustus pitää paikkansa, jää hyvän tekemisen vapaaehtoisuuden varaan. Ja siinä kirkko on ”korvaamattomassa” asemassa. Tämä kristillisen lehden päätoimittajan nihilistinen asenne on varsin kylmäävä. Ikään kuin kirkossa vain odoteltaisiin hyväntekeväisyysyhteiskunnan tuloa.

Sitä Özcan harmittelee, että kirkon hyväntekeväisyydestä puhutaan ”laimeasti”, että se vain tekee ”jotain diakoniatyötä”. Hän toteaa,

että kirkossa tehdään ”valtavasti ja innovatiivisesti” hyvää eri kansalaisryhmille. En voi väittää vastaan, etteikö näin olisi. Mutta mittakaava on myös muistettava. Diakoniatyöhön kirkon budjetista menee hyvin pieni osa, tuskin edes sitä kymmenystä. Parin vuoden takaisessa *Ylen MOT*-ohjelmassa selvitettiin, että kirkko on leikannut diakoniatyöstä kymmenessä vuodessa 15 prosenttia. Lasten ja nuorten kanssa tehtävää työtä on leikattu samana aikana neljännes.

Kirkko myös saa diakoniatyöhön lahjoituksia, joten diakoniatyö onkin paljolti sellaista hyväntekeväisyyttä, jossa esiintyy tiettyjä ongelmia – hyväntekeväisyyteen lahjoittava haluaa usein itse omiin lähtökohtiinsa, arvomaailmaansa ja mieltymyksiinsä perustuen valita, mihin työhön ronsa lahjoittaa ja keitä autetaan.

”Tuhat merkkiä taivaasta” -kolumnissaan Özcan kehottaa profeetta Jesajan tekstin innoittamana lukijaa kuvittelemaan autiomaan muuttumista hedelmätarhaksi. Hän toteaa, että ”elämme vaikeassa ja julmassa maailmassa, kunnes korkeudesta meihin tulee henki”.

Olen usein kysellyt uskovilta, miten käy yhteen kaikkea hyvää tahtova, armollinen ja kaikkivoipa jumala ja tämä julma rupinen maailma. Kunnollista vastausta on tietty turha odottaa. Synnin ja langenneen maailman kanssa on aina selityksissä menty. Özcan jatkaa hedelmätarhan fantasioimista sen maukkaudella, runsaudella ja vehreällä suojalla. Loppulause on sitten ehkä tahattomassakin, uskonnoille tyypillisessä eskapistisuudessaan kerrassaan iskemätön: ”Ajattele hyviä asioita, ajattele rauhaa, niin se tulee sinulle.” Tapahtukoon näin kaikissa nykyhallituksemme kuritamissa lapsiperheissä ja maailman kriisipesäkkeissä!

KELVOTON ISLAMIN OPPIKIRJA POIS TARJONNASTA – MITÄ TEKEVÄT KOULUT JA KUNNAT?

ESA YLIKOSKI

Opetussuunnitelman perusteita rikkova, monin paikoin tunnustuksellinen islamin oppikirjasarja on otettu pois tarjonnasta. Tästä kertoi *Opetushallituksen (OPH)* pääjohtaja **Minna Kelhä**. Asiaa käsitteli *Iltalehti* useissa jutuisaan toukokuussa.

Salam - islamin polku 1-2 ilmestyi jo 2011. Kirja on yhä laajassa käytössä Suomen peruskouluissa. Kirjan on julkaissut OPH:n *Oppikirjat*-kustantamo, joka on julkaissut erilaisia pienten uskontojen oppikirjoja.

Jo vuonna 2014 **Maria Heikkinen** teki pro gradu -tutkielman aiheesta ja totesi johtopäätöksissä, että kirjan tekstit ovat teologisesti tunnustuksellisia ja näin ollen perusopetuslain vastaisia. *Iltalehden* haastatteleman opettajan havaintojen mukaan tunnustuksellista sisältöä löytyy sarjan muistakin osista. Erityisen paljon sitä tuntuu olevan yläasteikäisille suunnatusta osasta 7-9. Opettaja sanoi, että hän ei käytä näitä kirjoja opetuksessa lainkaan.

Vuonna 2023 vapaa-ajattelija **Lauri Ojala** teki *Salam*-kirjojen opettajan

materiaalien tunnustuksellisuudesta kantelun *eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle (EAOA)*. Oppikirjat-kustantamon vastauksessa apulaisoikeusasiamiehen tiedusteluun luvattiin ryhtyä toimenpiteisiin aineiston muuttamiseksi, jolloin *EAOA* tyytyi siihen. Kontrolli olisi ollut parempi.

Nyt OPH:n pääjohtaja lupasi, että koko kirjasarja ja opettajan aineisto uudistetaan perusteellisesti. Kun kirjasarjaa on kuitenkin kouluissa edelleen kierrätyskäytössä, koulujen rehtorien ja kuntien koulutoimen tulisi kaiken järjen mukaan poistaa kirjat käytöstä.

Itse asiassa vastuu käytettävistä oppimateriaaleista ja valituista opettajista on koko ajan ollut rehtoreilla ja koulutoimella. Voidaan kysyä, miksi he eivät ole valvoneet islamin opetusta ja oppimateriaaleja kouluissaan. Nyt kannattaa kysyä ja varmistaa, aikovatko he poistaa kyseiset kirjat ensi lukuvuoden opetuksesta.

OPH ei valvo oppikirjoja

Oppikirjojen hyväksyntä ja ennakkotarkastus poistettiin jo vuonna 1992 OPH:n tehtävistä. Vastuu siirrettiin kouluille ja kunnille. OPH ei siis valvo isojenkaan oppikirjakustantamojen

eikä muiden tuottajien julkaisemia oppimateriaaleja. Näin on omakin kustantamo jäänyt valvomatta.

Vapaa Ajattelija -lehti on tuonut esiin, että myös ev.-lut. uskonnon oppikirjoissa on runsaasti tunnustuksellisuutta. Sen osoittivat kasvatustieteen tohtori **Päivi Kovasen** artikkelit vuonna 2017.

SanomaPron uskonnon kirja *Aarre 1, 2 ja 3* oli kritiikin kohteena artikkelissa *Uskonnon oppikirjoista opittua - Kummallista kerrottavaa lapsille* (*Vapaa Ajattelija* 2/2017). Seuraavassa numerossa oli arviointi *Otavan* uskonnon oppikirjasta *Sydän 1, 2 ja 3* Kovasen artikkelissa *Oppikirjoista opittua 2* (*Vapaa Ajattelija* 3/2017). Kumminkin kirjat olivat peruskoulun luokille 1-3.

Näiden ja muiden kirjojen uusimmat painokset olisi nyt syytä ottaa arviointiin. Siihen tarvitaan vapaah-
toistytöitä.

Ps. Vapaa-ajattelijain liitto on viime vuosina tuottanut oppimateriaalin kouluille. *Uskonnon tapakulttuuri Suomessa* on 12-sivuinen materiaali, jota on tilattu oppilaitoksiin useita tuhansia kappaleita. Sitä ja myös *Vapaa-ajattelijain liiton* neljäsvuosta yleisesitetä on yhä saatavissa maksutta. Tilaukset: val@vapaa-ajattelijat.fi

VANTAA KIELSI OPPILAIDEN KASVOJEN PEITTÄMISEN

Vantaa tiedotti maaliskuussa peruskoulujensa huoltajille, että oppilaan on oltava tunnistettavissa koulupäivän aikana. Oppilas ei saa peittää kasvojaan koulupäivän aikana millään asusteella, kuten pipoilla, hupuilla, huiveilla tai naamiaisasuilla. Linjaus tehtiin Vantaan perusopetuksen johtoryhmässä.

Vantaa katsoo, että kaikkien peruskoulujen oppilaiden kasvojen näkyminen on tärkeää sekä koulujen turvallisuuden että oppilaiden osaamisen arvioinnin vuoksi.

On tärkeää, että koulun henkilökunta tunnistaa kaikki henkilöt, jotka liikkuvat koulun tiloissa: näin minimoidaan turvallisuusriskit, mahdollistetaan nopea toiminta poikkeustilanteissa ja selvitetään ristiriitatilanteet oikeudenmukaisesti.

Lisäksi kasvojen näkeminen lisää kouluyhteisön psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta, koska sanattomalla viestinnällä, esimerkiksi ilmeillä, katsekontaktilla ja mikroilmeillä, on kanssakäymisessä suuri merkitys.

Oppilaan tunnistaminen on tärkeää myös siksi, että opettajien täytyy arvioida koulussa jatkuvasti oppilaan oppimista ja käyttäytymistä. Oppilaan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että kaikki hänen osoittamansa osaaminen voidaan ottaa huomioon.

Linjaus ei koske oppilaiden muuta pukeutumista. Oppilaat voivat edelleen käyttää sellaisia huiveja ja päähineitä, jotka eivät peitä kasvoja. Linjaus koskee ainoastaan kasvojen näkymistä.

Vantaan toisen asteen koulutuksessa järjestyssäännöissä otetaan huomioon opiskelijoiden tunnistettavuus esimerkiksi ylioppilaskokeissa sekä työturvallisuus ammatillisessa koulutuksessa.

Ministeriön selvitys: Kasvot peittävä hunttu voidaan kieltää

Sisäministeri on teettänyt selvityksen kasvojen peittämisen rajoittamisesta, käytännössä joidenkin muslimityttöjen ja -naisten käyttämien peittävimpien asujen kieltämisestä. Yhteenvedon mu-

kaan ”kieltävää sääntelyä voidaan lähtökohtaisesti pitää mahdollisena myös Suomessa edellyttäen, että sääntely laaditaan täsmällisesti, siihen sisällytetään kohtuulliset ja selkeästi perustellut poikkeukset ja että se noudattaa suhteellisuusperiaatetta”.

Selvityksessä kerrotaan erityyppisiä kieltoja olevan seitsemässä Euroopan valtiossa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on hyväksynyt kieltoja tavoitteella ”yhdessä elämisestä”. Sisäministeri **Mari Rantasen (PS)** mukaan ”tavoitteena voisi olla myös naisten oikeuksien, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä lasten oikeuksien edistäminen”.

Perusteltu poikkeus Suomen olosuhteissa voisi olla ainakin säätila. Lisäksi säännön on kohdistuttava muodollisesti kaikkiin, vaikka käytännössä kasvot peittäviä asuja ei ole muiden uskontojen tai kulttuurien säännöissä. Muslimin huivia ei saa mainita erikseen.

Ministeriön tiedotteen mukaan seuraavaksi arvioidaan, voiko kieltoa viedä eteenpäin jo tällä hallituskaudella.

"NUORISO ON IHAN PAINEISSA"

Nuorisobarometrissa 2025 teemanäkökulma ovat nuorten kokemat paineet. Tutkimuksen perusjoukko on Manner-Suomessa vakituisesti asuvat 15–29-vuotiaat. Vastaajia oli 2312.

Uskonnosta tai uskonnottomuudesta ei kysytty erikseen, mutta kysyttiin kuitenkin vähemmistöön kuulumisen ja syrjintäkokemuksen perusteella. Ilmeni, että vähemmistöön koki kuuluvansa uskonnollisen vakaumuksen perusteella kymmenen prosenttia nuorista ja uskonnottoman vakaumuksen perusteella seitsemän prosenttia.

Hanna Salomäen mukaan suuri osa nuorista tulkitsee yhteiskunnallisen valtaviiran olevan nykyään maallista, jolloin tulkinta ympäröivän yhteisön maallisuudesta vaikuttaa vastauksiin. Uskonnollisen vakaumuksen vuoksi koetusta syrjinnästä kertoi kuusi prosenttia, ja uskonnottoman vakaumuksen vuoksi koetusta syrjinnästä kertoi kolme prosenttia nuorista.

Olisi ollut mielenkiintoista saada erikseen tieto 15-19-vuotiaiden kokemuksista. Heillä syrjintäkokemuksia on

oletettavasti enemmän. Arvelen kuitenkin, että kouluissa olevaan uskonnolliseen hegemoniaan ja uskonnottomiin kohdistuvaan rakenteelliseen syrjintään on sosiaalistuttu jo päiväkotii-ikäisestä alkaen.

”Keneltä koet saavasi tukea elämiseen paineiden kanssa tai niiden ratkominen?” Tähän kysymykseen vastasi 77 % kaverit, 69 % vanhemmat tai huoltajat, 45 % sisarusket, 42 % seurustelukumppani, 23 % some, 16 % joku muu tuttu aikuinen, 13 % oppilaitos, 13 % palvelut (nuorisotyöntekijä, terapeutti) ja 4 % muu. Uskonnon osuus jäi siis pieneksi.

Katsomuksellisuuteen liittyvistä tuen antajista oli kysyttäessä mainittu seurakunta, uskonto, jumala(t) ja toisaalta Protu-yhteisö (yhteensä 13 mainintaa). Näiden uskontoon tai katsomukseen viittaamisten määrä on hyvin pieni verrattuna vastausten kokonaismäärään.

Sateenkaarinuoret päätyvät muita harvemmin uskonnollisiin yhteisöihin. Se ei ole ihme, koska uskonnollisia argumentteja käytetään myös yleisesti

sateenkaarivähemmistöjen arvon kieltämiseen.

Puolet vastaajista piti itseään arvoliberaalina ja reilu seitsemäsosa (15 %) arvokonservatiivina. Itseään arvoliberaalina piti naisista kaksi kolmesta (64 %) ja miehistä hieman enemmän kuin joka kolmannes (37 %). Ulottuvuuden arvokonservatiiviseen päätyyn itsensä sijoitti vain kuusi prosenttia naisista ja neljännes miehistä (23 %). Sukupuolten väliset erot ovat siis selkeät arvoliberaali-arvokonservatiivi-ulottuvuudella.

Myös tuosta kysymyksestä olisi mielenkiintoista saada tietoa erikseen 15-19-vuotiaiden vastauksista. Näkykö rippikoululaiskyselyissä ilmennyt poikien lisääntynyt konservatiivisuus Nuorisobarometrin tuloksissa?

Kyselyn perusjoukko oli jaettu osiin iän (15–19, 20–24, 25–29), juridisen sukupuolen ja äidinkielen (suomi, ruotsi, muu) mukaan. Vastaamispyyntö oli lähetetty 20 000 nuorelle. Eri osoitteisiin sopivasti jakautuneita vastauksia nettikyselyssä oli saatu yhteensä 2312.

Esa Ylikoski

POLIITIKON ARVOT JA VALINNAT

YKI RÄIKKÄLÄ

Periaatteessa kansanedustajan ja ministerin on oltava nuhteeton ja esimerkillinen Suomen kansalainen. Ei tarvitse pitkäänkään pohtia, että käytännössä näin ei ole. Ministeriksikin asti on päässyt erittäin kyseenalaisesti-kin toimineita.

Perustuslaki §29: ”Kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset.” Tuosta tulee mieleen erityisesti oikeus ja totuus. Poliitikko joutuu toisinaan pohtimaan valintojaan omien arvojensa ja mielipiteittensä, oman äänestäjäkuntansa arvomaailman sekä yhteisen hyvän välillä. Varsinkin uskonvan poliitikon arvot voivat ohjata valintoja, mitä politiikka tietyksi onkin.

Nykyinen urheilu- ja nuorisoministerimme **Mika Poutala** (kd) ei oikeutta ja kohtuullisuutta pohdiskellut silloin, kun jakeli nuorisotalon avustuksia. Omansa saivat Helluntaikeräyksen yhdistys Iso Kirja sekä Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyksen SEKL.

Summat eivät järin suuria olleet, mutta valinnan eettisyyttä kuvaa se, että kun avustuksen myöntämisehdot eivät täyttyneet, päätti Poutala muuttaa niitä sopiviksi. Virkamiehet joutuivat kakistelemaan vieressä. Esittelijä totesi, että päätös ei ollut hallinnon oikeusperiaatteiden, eikä tasapuolisuuden vaatimusten mukainen. SEKL vastustaa naispappeutta ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia.

Mutta mitäs muutoseikoista, kunhan oikeat tahot saavat avustuksensa. Toinen näistä järjestöistä sattumoisin kuuluu Poutalan omaan lähipiiriin. Ja kuinkas ollakaan, **Päivi Räsänen** puoliso **Niilo Räsänen** sattuu olemaan SEKL:n Kansanlähetysohjeiden rehtori. Poutala ei katso tehneensä mitään väärää. Kuten ei silloinkaan, kun hän ministeriksi nimitettyään unohti mainita omistuksistaan eräässä sijoitusfirmassa. Kyseinen firma on myöntänyt suuria lainoja talousrikollisten omistamille ja konkurssivalmiille yrityksille ja tavalliset sijoittajat hävinneet miljoonia.

Mika Poutala on entinen huippupikalustelijä. Hänen kilpailijatoverinsa **Pekka Koskela** kertoo kirjassa *Jäätävä kone* tapauksesta aikoinaan leirillä. Poutala yritti käännättää nuorimmillaan 12-vuotiaita omaan us-

koonsa. Koskela meni väliin ja sanoi, että tässä menee raja, lasten käännätyt ei käy! ”Mä tulen tähän juttelemaan ja ystävystymään. Samalla teen susta helluntaikerhon jäsenen”, Koskela kuvaa Poutalan toimintaa. Poutala otti nokkiinsa. Mielenkiintoisesti tämä vuosia myöhemmin kielsi ehdottomasti yrittäneensä ketään käännättää. Selvästi hän ymmärsi toimintansa epäkorrektiuden – ja mielenkiintoisesti dissasi oman uskonnonsa ja sen levittämisen!

Päivi Räsänen (kd) esiintyi maaliskuussa kameralla surumielisesti hymyillen asettaessaan oman kynttilänsä eduskuntatalon rappusille Oikeus elämään ry:n järjestämässä *Muistamme*-mielenosoituksessa, jossa muisteltiin Suomessa vuonna 2024 tehtyjä abortteja. Kyseisellä hetkellä hän istui hallituksessa, joka on vienyt ja vie vähäosaisilta lapsiperheiltä sen vähänkin. Vuonna 2024 hän esiintyi valokuvassa kypärä päässään hymyilemässä israelilaissotilaiden vierellä samaan aikaan, kun Israel pommitti järjestelmällisesti Gazaa, tuhosi sairaaloita maan tasalle ja tappoi tietoisesti tuhansia palestiinalaislapsia.

Kansanmurhaksi Räsänen tätä toimintaa ei hyväksy. Pääministeri **Netanjahusta** tehtyä kansainvälistä pi-

dätysmääräystä hän pitää loukkaavana. Israelissa ollessaan hän tapasi Hamasin iskuissa kuolleiden lasten vanhempia. Kuolleet palestiinalaislapset ja hajotetut perheet eivät hänen siunattua rauhaansa häiritse.

Räsänen sai 26.3. korkeimmalta oikeudelta tuomion kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Tiedotustilaisuudessaan hän ilmoitti, että pamfletissaan *Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi* käyttämänsä termi ”psykososiaalinen kehityshäiriö”, jolla hän selitti homoseksuaalisuuden, on edelleen relevantti lääketieteellinen ilmaisu. Ja että se on ”vastentahtoisen” homoseksuaalisuuden selitys. Hän on myöntänyt pamflettinsa sisältäneen vanhaa tietoa, mutta siitä huolimatta hän on jakanut sitä omilla sivuillaan, jossa tätä paikkaansa pitämätöntä ”vastustamattomasti todistettua” tietoa tuodaan esille.

Räsänen ilmoitti ottavansa päätöksen vastaan ”Jumalan kädestä”. Näin hänen jumalansa siis päätti ohjata oikeuden tuomitsemaan hänet, joka vain on toiminut jumalan sanan ja Raama-

tun opetusten mukaisesti. Räsänen kertoi päätöksen olleen järkyttävä ja surullinen sekä sananvapauden että uskonnonvapauden kannalta.

Tuomiohan tuli vain pamfletista, ei siitä kuuluisasta twiitistä, jolla hän solvasi seksuaalivähemmistöjä. Räsänen ei tästä piittaa, vaan valjastaa tuomion uskontonsa propagoimiseen. Uskonnonvapaus ja Raamatulla läimäisy ovat kyllä edelleen turvattuja Suomessa. Hän ei pamfletissaan esittänyt virheelistä väitettä vain mielipiteenään, vaan ”tieteellisenä faktana”. Sananvapaudesta tuomiossa sinänsä ei ollut kysymys, vaan siitä, miten sanaa käytetään julkisesti solvaamaan vähemmistöjä.

Kristillisdemokraattien puheenjohtaja **Sari Essayah** jatkoi disinformaation jakamista kommentoissaan tuomiota: ”Tässä on kyse uskonnonvapaudesta ja uskonnollisen vakaumuksen pohjalta nousevan ihmiskuvan puolustamisesta”. On vaikea uskoa, ettei Essayah olisi ymmärtänyt tuomion perusteluja, joissa uskonvakaumus ei vaikuttanut. Mutta oman puolueen agendan ja oman us-

konnon asian edistämiseksi keinot pyhittyvät. Herran työtä tehdessä totuus on sivuseikka.

Mielenkiintoisesti USA:n suurlähetystökin otti kantaa tuomioon. Lähetystön mielestä korkeimman oikeuden tuomio on huolestuttava uskonnon- ja sananvapauden kannalta. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun toisen maan lähetystö ottaa kantaa suomalaisen oikeuden tuomioon. Mutta nyt kyseessä onkin trumpilainen USA, jonka hallinnossa uskonto on historiallisen suuressa asemassa. USA:n kongressissahan Räsänen käväisikin kutsuttuna puhumassa omasta oikeusmurhastaan ja Suomen heikosta sananvapautilanteesta, Suomen tasavallan kansanedustajana.

Ei ole yllättävää se, että poliitikko toimii eettisesti arveluttavasti ja moni kansanedustaja on tuomionkin saanut, mutta koska kristityt mielellään tuovat esille oman puhtoisin moraalinsa ja ns. kestävät arvonsa, voisi kuvitella uskonvan kristityn poliitikon myös toimivan politiikassa ja muissa toimissaan suoraselkisesti ja totuudellisesti.

PALSTA

KIRKKO HOITAA TEHTÄVIÄ, JOITA VALTIO EI HALUA

• Siiri Salminen •

Suomessa kirkko saa usein kiitosta siitä, että se auttaa silloin, kun ihmisillä on vaikeaa. Diakoniatyö jakaa ruokakasseja, tarjoaa keskustelua-pua ja auttaa kriisitalanteissa. Monelle apu on konkreettista ja korvaamatonta. Kun kirkko auttaa köyhiä, yksinäisiä tai kriisissä olevia, se saa ansaittua arvostusta. Samalla syntyy kuva kirkosta moraalisen majakkana, joka paikkaa yhteiskunnan puutteita. Se on vahva ja tehokas tarina sekä kirkolle myös varsin

hyödyllinen. Kirkko näyttättyy yhteiskunnan hyväntekijänä, joka tekee sen, mitä muut eivät tee. Samaa aikaan kirkko toimii erityisasemassa.

Evankelis-luterilainen kirkko ei ole mikään kahvin ja pullan voimalla pyörivä vapaaehtoisjoukko. Se kerää jäseniltään veroa valtion verojärjestelmän kautta. Sillä on vahva hallinnollinen asema suurilta osin verotusoikeuden vuoksi sekä kaiken sen näkyvyyden avulla, jota se saa esimerkiksi kouluissa ja muualla julkisessa hallinnossa. Kun kirkko tekee hyvää, se tekee sitä rakenteellisesta etulyöntiasemastaan.

Siksi kirkon hyväntekeväisyys näyttää helposti suuremmalta kuin se ehkä olisi tasavertaisessa asetelmassa. Kun julkiset palvelut eivät riittä tai kun ihmiset putoavat järjestelmien väliin, kirkko paikkaa aukkoa. Se on inhimillisesti hyvä asia, mutta yhteiskunnallisesti ristiriitainen.

Hyvinvointivaltion idea on, että apu ei ole hyväntekeväisyyttä vaan oikeus. Kun kriisiapu, ruoka-apu tai keskustelutuki siirtyy osittain uskonnollisen or-

ganisaation hoidettavaksi, vastuu siirtyy samalla pois yhteiskunnalta. Ja samalla kirkko saa roolin, joka vahvistaa sen moraalista asemaa.

Suomessa toimii lukemattomia järjestöjä ja vapaaehtoisverkostoja, jotka tekevät hyväntekeväisyyttä ilman kirkon erityisasemaa. Silti juuri kirkko esitetään usein yhteiskunnan omatuntona. Kukapa ei olisi kuullut perustelua kuulua kirkkoon ”kun se tekee niin paljon hyvää”.

Kysymys ei siis ole siitä, tekeekö kirkko hyvää työtä. Kysymys on siitä, miksi juuri kirkko on asetettu rakenteellisesti niin hyvään asemaan tekemään sitä. Hyvän tekemisen ei pitäisi rakentaa uskonnollisen instituution varaan. Sen pitäisi olla yhteinen projekti, jossa toimijat pelaavat samoilla säännöillä ja jonka olemassaolosta äänestetään vaaleissa. Kaikkien kolmannen sektorin toimijoiden tulisi olla tasavertaisia keskenään.

Kirkon diakoniatyötä on helppo ihaila. Vaikeampi kysymys on se, miksi hyvinvointivaltion pitää tukeutua siihen.

AIKAA AJATTELULLE

Päivänä eräänä päädyin juttusille taksikuskin kanssa. Jotenkin keskustelu meni siitä, ettei minulla ole tällä hetkellä televisiota siihen, että olen Pohjanmaan vapaa-ajattelijoiden puheenjohtaja. Hän totesi: ”Kyllähän siinä Raamatussa olisi päivitettävää.”

Mutta kun se on pyhä. Raamattu on uskontonsa edustajien mukaan täydellinen Jumalan sana, jossa ei ole korjattavaa. Tiede korjaa itseään kun saadaan uutta tietoa, uskonto ei. Uskontokin kylä muuttuu, mutta eri tavoilla kuin tiede ja eri syistä. Vanha vitsi tiivistää asian näin: ”Uskovainen tutki Raamattua ja tuli hyvin surulliseksi siitä, että siitä oli niin monia eri tulkintoja ja siksi myös x määrä eri suuntauksia. Hän päätti alkaa saarnata kaikki kristityt yhdistävää oppia. Siten suuntauksia on nyt x+1.”

Tiede toimii toisinpäin. Kun uusi tieto on ristiriidassa vanhan kanssa, esitetään erilaisia teorioita, miksi näin on. Eri teorit saavat tukijoita, jotka tutkivat lisää ja sen myötä teoria joko kaatuu tai saa lisätodisteita tuekseen. Lopulta päästään tilanteeseen, jossa paras teoria voittaa. Prosessi voi viedä vuosikymmeniä tai jopa -satoja ja jakolinjat voivat väitellä tiukastikin, mutta vielä ei ole tapahtunut koko tieteellisen kentän jakautumista kokonaan kahtia, jossa ”oikean tieteen” harjoittajat usuttaisivat inkvisition ”väärän opin” tukijoiden kimppuun tai käynnistäisivät ristiretkiä levittääkseen omaa käsitystään tieteestä väkivalloin.

Minulta on usein kysytty, uskonko tieteseen. En usko. Usko olisi sokeaa luottamista. Luotan tieteseen, mutta en sokeasti. Minulla on käsitys siitä, miten se toimii ja olen nähnyt käytännössä, miten sitä tehdään. Tiedän, että tiedettä tekevät ihmiset ja ihminen on erehtyväinen. Luotan kuitenkin siihen, että tieteellinen prosessi on itseään korjaava, ja ajan myötä virheet huomataan

ja niistä opitaan. Siksi tiede on paras (tähän mennessä) keksitty keino saada mahdollisimman luotettavaa tietoa maailmasta, jossa elämme.

Olen myös luottanut siihen, ettei minun tarvitse tietää ja ymmärtää kaikkea, sillä on ongelma mikä tahansa, joku minua fiksumpi tekee töitä ratkaistakseen sen. Usein tämä työ jää näkymättömäksi, eikä siihen välttämättä koskaan törmää, ellei jotain mene pieleen. Esimerkiksi taloyhtiöni piha ei tulvi keväisin, koska kaupunkia suunnitelleet ovat rakentaneet järjestelmän, joka huolehtii siitä, että joen tulviessa vettä saadaan ohjattua tarpeeksi lähipelloille, eikä kaupunki kastu. Voin ostaa kaupasta ruokaa huoletta, sillä meillä on järjestelmä, joka huolehtii ruokaturvallisuudesta ja jos se jostain kohtaa pettää, iso määrä ihmisiä huolehtii siitä, ettei saastunutta erää enää myydä, vika jäljitetään ja korjataan.

Olen luottanut siihen, että meillä on yhteiskunta, joka pyrkii pitämään kaikki mukana ja muuttamaan maailmaa paremmaksi, jotta lapsillamme olisi asiat vielä paremmin kuin meillä. Niin minulle lapsena opetettiin, ja pitkään sain nähdä, että tämä päti. Nyt en enää ole niin varma.

Ihmiset eivät enää luota tieteseen tai koulutettuihin asiantuntijoihin. Pandemia toi tämän ehkä selkeimmin esiin. Mutta kun aloin kiinnittää asiaan huomiota, aloin nähdä tätä liian monessa paikassa. Kauan oli niin, että yhteiskuntaa koskevat päätökset jouduttiin tekemään ”sokkona”, eri puolet perustelivat omaa kantaansa, eri asiantuntijat antoivat omat lausuntonsa ja lopuksi äänestettiin. Nykyään meillä on monenlaista tieteellistä tutkimusta, jota voitaisiin käyttää kaikille paremman yhteiskunnan rakentamiseen. Ei tarvitse arvailla, olisivatko huumeiden käyttöhuoneet, perustulo tai ennaltaehkäisevä terveydenhuolto säästöjä tuovia tai kansaa auttavia toimia, kos-

ka asiaa on tutkittu. Tai muuttavatko rikkaat maasta, jos veroja nostetaan, tuleeko halvemmaksi toteuttaa vihreä siirtymä vaiko pysyä fossiilisisissa energianlähteissä, kumpi takaa yhteiskuntarauhan paremmin, sekulaari vai uskonnollisuutta suosiva valtio? Jos me haluaisimme tietää, me voisimme tietää ja tehdä tietoon pohjautuvia päätöksiä.

Pelottavan moni ei halua tietää. Aikana, jolloin tietoa on saatavilla enemmän kuin koskaan, yhä useampi haluaa kaivautua poteroonsa ja mieluummin pitää käsityksensä maailmasta kuin oppia uutta. Syitä tähänkin on tutkittu. Mitä enemmän ihmistä pelottaa, sitä konservatiivisemmin hän äänestää. Jos ihminen kokee, ettei pysty parantamaan omaa tilannettaan, hän äänestää jopa itselleen vahingollisesti, kunhan vain kukaan muukaan ei saa helpompaa elämää. Eli ”on valmis maksamaan kymppin, ettei naapuri saa vitosta”. Se helpottaa alitajuista pelkoa laumasta jäämisestä. Kun lisäksi ihmisellä on kiire, hän on väsynyt, eikä ehdi eikä jaksaa miettiä, miksi asiat ovat niin kuin ne ovat ja voisivatko ne ehkä olla paremmin. Saati sitten, että ehtisi oikeasti tehdä niille asioille jotain.

Elämä on heittänyt minut uralle, joka on pakottanut perehtymään ihmisen hermoston rauhoittamiseen. Nykymaailma tuntuu tekevän kaikkensa, jotta olisimme jatkuvasti ylikierroksilla: Kiire kiire kiire, nopeammin, tehokkaammin, enemmän vähemmällä. Jokaisen pitää seurata uutisia, sähköpostia ja muita viestejään joka minuutti. Aina pitää olla saatavilla, kärryllä, valmis kommentoimaan. Ei tämän kivikautista hermostoparkaamme ole tarkoitettu tämmöiseen pommitukseen.

Kehomielemme on tarkoitettu kestämään lyhytkestoista stressiä: leijona hyökkää, juostaan karkuun, päästään turvaan, tilanne ohi, rauhoitutaan, jatketaan sitä, mitä oltiin tekemässä. Eikä se leijona hyökännyt yhtä kyytiä.

Kivikautinen kännykkä ei kilkattanut joka kerta, kun jossain päin maailmaa leijona hyökkäsi, tulva iski tai kävi muu katastrofi. Työt olivat fyysisiä ja usein sellaisia, että niissä oli selkeä alkua ja loppu: Kerättiin syötävää, kunnes oli tarpeeksi ateriaan, ja palattiin kylään. Oman käden jäljen näki ja työn tuloksesta sai nauttia itse. Jos punoi korin, oli kori, jota käyttää. Ei sitä lähetetty toiselle puolelle maailmaa tuntemattomien ihmisten ostettavaksi, eikä kukaan käskenyt, kuinka monta koria pitää vielä sinä päivänä tehdä tai muuten menettää kotinsa tai ei ole varaa syödä. Asioita ei tarvinnut tehdä yksin. Aina oli heimo, jolta kysyä tai pyytää apua.

Jos minun pitäisi suunnitella maailma, joka tekisi ihmisistä väsyneitä, kiukkuisia, kiireisiä, pelokkaita ja sairaita, en varmaan osaisi suunnitella pahempaa kuin nykyinen järjestelmäme. Sen vaikutukset yltyvät kaikkialle, myös yhdistystoimintaan. Ihmisillä on yhä tarve yhteisölle ja suurien kysymysten pohtimiselle yhdessä. Kirkko ja valtio pitäisi yhä erottaa, mutta kun pyydän mukaan, kukaan ei ehdi: lasten harrastukset, työkiireet, joskus pitää ehtiä vain huokaista, just aloitin joogan...

Samaan aikaan törmään yhä useammin vihaan. Naapurini vihaa transihmisiä, vaikka ei tunne yhtäkään, isoenoni vihaa maahanmuuttajia, vaikka ei tunne yhtäkään, somen kommenttikentillä vihataan milloin kasvissyöntejä, köyhiä, feministejä... Viha on oire. Se on puolustusjärjestelmä, joka yrittää pitää meidät turvassa. Kun on paha olla, se nousee, vaikka ei välttämättä ehdi edes miettiä, miksi on vihainen tai mille. Vaikka osaisikin vastata näihin, mitä yksi ihminen pystyy tekemään? Epätoi-

vo ja lamaanus iskee, kun vihaa ei saa suunnattua käyttövoimaksi asioiden parantamiseen.

En halua enempää vihaa. En halua enempää kiirettä, infoähkyä, somehuutelia tai poteroita. Minä haluan pienen elämän, sellaisen ihmisen kokoisen, jossa saan olla rauhassa ja ehdin hoitaa myös itseäni, en vain töitä, lapsia, lemmikkejä tai kalenteria. Jossa voin luottaa, että eri tehtäviin on valittu osaavat ihmiset, jotka tietävät, mistä puhuvat ja myös tunnistavat tietonsa rajat, jotta voivat etsiä itseään viisaampia ihmisiä tarvittaessa. Jossa asiat ehdittäisiin tehdä kunnolla ja päätökset harkitusti, syrjimättä ja oikeudenmukaisesti. Jossa olisi aikaa ajatella. Jotta minä voisin jatkossakin luottaa siihen, että hanasta tulee juotavaa vettä, joukkoliikenne kulkee, saan apua, jos sitä tarvitsen ja kaupungilla kulkeminen on turvallista. Silloin olisi tilaa elämälle: tavata ystäviä ja rakentaa uusia ihmissuhteita, oppia ja luoda, tutkia ja ihmetellä, tehdä yhdessä maailmasta vähän parempi...

Mutta ensin pitäisi vähän päivittää.

Tämä maailmanjärjestys ei ole pyhä, sitä voi muuttaa. Suomen lait eivät ole kiveen hakattuja, niitä voi muuttaa. Tavat toimia eivät ole pyhiä, niitä voi muuttaa. Asiat, joita arvostetaan nyt, eivät ole pyhiä, niitäkin voi muuttaa. Vain luonnonlait ovat ja pysyvät.

Vapaa-ajattelijat tekevät työtä maailman muuttamiseksi. Siihen kuuluu pyhään pidetyn haastaminen, ja siksi välillä osumme hermoon ja laukaisemme voimakkaitakin tunnereaktioita. Mutta jos kukaan ei nosta epäkohtia esiin, mikään ei muutu. Eivätkä asiat muutu, ellei niitä aktiivisesti muuteta.

Ja se vaatisi aikaa ajatella.

PRO-SEREMONIAIN HÄÄSEREMONIA-PALVELUT AKKREDITOITIIN

European Humanist Services Networkin akkreditointilautakunta kokoontui 9.5. Oslossa ja hyväksyi sekä akkreditoi suomalaisen Pro-Seremoniain hääseremoniapalvelun. Kaikilla akkreditoituilla palveluilla on oikeus käyttää nimitystä ”EHSN:n

akkreditoima humanistinen hääseremoniapalvelu”. Pro-Seremoniat voi nyt myös käyttää EHSN:n akkreditointimerkkiä julkaisuissaan ja markkinoinnissaan. Palvelulle luovutetaan diplomi akkreditoinnin todisteeksi EHSN:n seminaarissa Berliinissä syyskuussa.

VAPAA AJATTELIJA 60 VUOTTA SITTEN

” Arvoisa eduskuntaryhmä

Uuden eduskunnan kokoontuessa pyydämme kunnioittavimmin kiinnittämään huomiota uskovapauden toteuttamisen tiellä oleviin esteisiin ja toivomme ryhmältänne toimenpiteitä niiden poistamiseksi.

Jotta uskovapaus todella toteutuisi ja kansalaisilla olisi mahdollisuus toimia tässä suhteessa omantuntonsa mukaisesti, olisi kirkko ja valtio erotettava toisistaan. Tähän asiakokonaisuuteen sisältyy varsin paljon ratkaisuja, jotka pitäisi toteuttaa lainsäädäntöteitse kuten kirkollisveron poistaminen yhteisöltä, koulujen uskonnon- ja siveysopetuksen uudistaminen, kirkon muuttaminen täysin itsenäiseksi instituutioksi ja kaikkien uskontojen saattaminen samanarvoiseen asemaan. Se tietäisi niin ikään valtiolle nyt kuuluvien kirkollisten velvollisuuksien ja oikeuksien lopettamista.

Erikoisesti pyydämme ryhmäänne vaikuttamaan siihen suuntaan, että nykyinen rukouspäivämenettely poistetaan rajoittamasta kansalaisten oikeuksia.”

Helsingissä,
huhtikuun 17 p:nä 1966
Vapaa-ajattelijoiden Liitto r.y.

SEPPÄLÄN EVANKELIUMI LOPPUU RISTILLE

Antti Hurskainen: *Musta rauha ja muita esseitä Juha Seppälästä*. Siltala 2026.

YKIRÄIKKÄLÄ

Kirjallisuusesseet ovat aivan oma kirjallisuuden- tai tekstintuottamislajinsa. En ole niitä juuri lukenut saati ollut edes kiinnostunut. Mutta **Antti Hurskaisen** *Musta rauha* -esseekokoelma on poikkeus, koska **Juha Seppälä** on yksi itselleni tärkeistä kirjailijoista. Hurskainen on käynyt läpi Seppälän koko tuotannon, josta tuloksena tämä esseekokoelma.

”Onko Seppälä olemassa?”, kysyi Hurskainen itseltään, kuten minäkin joskus. Hurskainen kirjoittaa saaneensa kustantajalta todisteet ”Porin erakon” olemassaolosta. Vuosia sitten Seppälä käveli minua vastaan kirjastossa, missäpä muuallakaan. Kirjoitin oikein blogitekstin tuosta kohtaamisesta. Seppälä itse ei katso olevansa erakko. Hän tarvitsee, siinä kuin muutkin, kontakteja. Ja hänellä on perhe.

Musta rauha -kirjan edustama laji on hieman hankala, ja arvioinnin tekeminen on vähän kuin meta-arviointia. Hurskainen selittää itselleen ja lukijoille, mitä hän on kirjailijan tuotannosta kokenut. Kokemukset ovat aina subjek-

tiivisiä. Koska itse olen omat Seppäläni lukenut, oli kiinnostavaa tutkia, mitä nuori kirjailija on saanut irti itseään 30 vuotta vanhemman kirjailijan sanoista. Tai sanomasta, mikä Seppälän kohdalla ei ole helppoa.

Mielenkiintoista on Seppälän monissa kirjoissa toistuvat viittaukset kristinuskoon. Näitä Hurskainen käsittelee kirjan ensimmäisessä esseessä *Musta rauha* ja palaa siihen muuallakin. Seppälä ei ole uskossa, enkä arvaile, mikä hänen katsomuksensa on, eikä sitä Hurskainenkaan kirjassa tee, vaikka hän itse lienee jossain uskossa.

”Nämä ovat kirjoja, joissa Jumala mainitaan useammin kuin Saatana, mutta ei läheskään niin usein kuin ihminen”, kirjoittaa Hurskainen ja jatkaa: ”Miten pimeä Seppälän evankeliumi lopulta on?”

Tämä on Seppälän tekstiä kirjeestä Paavo Rintalalle: ”Jeesuksen kuolema on ihmisen, ei Jumalan pojan kuolema, ihmisen, joka eli joulusta kevään kynnykselle. Minun evankeliumini loppuu ristille.”

Teologiset ja eksistentiaalistiset teemat Hurskaista eniten kiinnostavatkin. Ateistit Hurskaisen mielestä ovat uskonasioihin ”trendikkäästi” kriittisinä. Vapaa-ajattelijatkin saavat osansa. Hänestä heihin sopii Seppälän kirjoittama jupina: ”Jumalan etsiminen oli sitä, että hänen olemassaolonsa todistettiin mahdottomaksi. Jos Jumala olisi löytynyt, se olisi ollut kaiken loppu. Mitä syytä olisi ollut enää elää?” Kyse on lähinnä Hurskaisen, kuten niin monien, virheellisestä käsityksestä vapaa-ajatteliijoista.

Jos Seppälä olisi julkaissut joitain teoksistaan tai novelleistaan jumalanpilkkasyytteiden luvattuna aikana, olisi syyte hyvinkin voinut räpsähtää. Esimerkkinä Hurskainen esittää novellin *Pianonkantaja tykkimies*, jossa tykkimies Parviainen oli ”astunut maan päälle ja johdatti kapteenin pianon ylös taivasiin”. Paljon tylympiäkin jumalankieltämisistä Seppälän teksteissä esiintyy. Hurskainen vertaa eräässä itsetilityksessään itseään Seppälän

kirjojen hahmoihin niin, että nuorena uhmakkaana kirjaälykkönä hän ei jaksanut uskoa jumalaankaan. Tosin niin, että hän uhmassaan ei uskonut, kun taas Seppälän päähenkilöt eivät usko olemisensa tyhjyydessä.

Jotkut ovat olleet näkevinään Seppälän kirjoissa viittauksia misoginiaan. Itse en sellaista ole nähnyt, eikä Hurskainenkaan tuota niele. Seppälän protagonistit kyllä ovat lähes järjestään olleet miehiä. Mutta entä sitten? Seppälän kirja *Takla Makan* määriteltiin Kirjasampo-kirjallisuusverkkoalvelussa kyllä mielenkiintoisesti ”mieskirjallisuudeksi”.

Hurskainen kirjoittaa varsin tyylikkäästi ja varmaotteisesti. Tuolloin tällöin hän kyllä sortuu kaunokirjalliseen yliyrittämiseen ja joskus ehkä huomaamattaan samoihin tyylikeinoihin ja muotoiluihin kuin Seppälä. Seppälän tuotannon teemoista hän jättää ankaran kapitalismikritiikin väliin. Mutta hän ilmoittaakin, ettei ymmärrä rahasta mitään, saati sen mekanismeista.

En tiedä, mitä Seppälä on tuuminut Hurskaisen esseistä. Oliko näreissään nuoren kirjailijan yrityksistä päästä hänen päänsä sisälle, vaiko oliko isällisen huvittunut? Vai jättikö koko kirjan sivuun? Tuskin. Mielenkiintoisesti *Mustan rauhan* on julkaissut Seppälän kirjoja nykyisin julkaiseva Siltala. Toisiaan Hurskainen ja Seppälä eivät ole tavanneet.

Sen vaikutuksen *Musta rauha* sai aikaan, että teki mieli ryhtyä lukemaan uudelleen Seppälän kirjoja. Tartun siis ”ongelmajätteesen”, joksi Seppälä kaunokirjallisuuden on jo pitkään määritellyt.

Mustalla rauhalla on muuten eräänlainen esikuva. Seppälä julkaisi 2024 kirjan *Rintalaa lukiessa*, esseistisen tekstikokoelman kirjailija **Paavo Rintalasta**. Ikäerokin molemmissa tapauksissa on suunnilleen sama. Mielenkiintoisesti suhde uskontoon taas menee päinvastaisesti. Hurskainen ja Rintala ovat uskonnollisia, Seppälä ei. Seppälä ja Rintala olivat kirjeenvaihdossa, Hurskainen ja Seppälä eivät.

"TUHLAAJAJOJAT" ON PAPERIN TUHLAUSTA

Tuomas Enbuske & Ville Kormilainen: *Tuhlaajajogat – Keskusteluja uskosta, häpeästä ja anteeksiannosta. Kirjapaja, 2026.*

RISTO K. JÄRVINEN

Enbusken ja Kormilaisen kirja on huonoin, minkä olen lukenut sitten **Toni Halmeen** aforismien. En löydä siitä mitään annettavaa uskovoisille enkä uskonottomille. Uskonto näyttää olevan vain tekosyy kirjoittaa kirja ja saada omat kasvot ja nimet esille. Kohun herättämiseksi ja huomion maksimimiseksi kirjassa on mahdollisimman paljon mauttomuuksia.

”Jos mietit, mitä miehet puhuvat saunareissuillaan, se saattaisi hyvinkin olla vastaavanlaista horinaa”, takakannessa mainostetaan kirjan sisältöä. Sitä teos todellakin on: tyhjänpäiväistä horinaa, josta on vaikea kuvitella kenenkään kiinnostuvan. Luin sen kuitenkin ”virkani puolesta”.

Kirja perustuu mediahahmo **Tuomas Enbusken** ja tuoreen pastorin **Ville Kormilaisen** noloihin, muka raakarehellisen avoimiin keskusteluihin.

Enbuske kertoo, että uskonnon selittäminen uskonottomalle tuntuu monesti siltä kuin yrittäisi selittää maailman kauneinta musiikkia ihmiselle, joka ei ole koskaan kuullut musiikkia.

Kirjan tarkoitus on hänen mukaansa auttaa muita uskonsa kanssa räpeltäviä.

”On muuten todella outo fiilis samaan aikaan uskoa ja samaan aikaan epäillä, vieläpä niin, että se tuntuu hyvältä, koska se itse epäily on matka – oikeaan suuntaan.”

Siis epäily on matka kohti uskoa? Epäilen! Olen epäillyt jo vuosikymmeniä, eikä Jumalaa näy edelleenkaan missään. ”Kolkuttavalle avataan”, Raamatussa luvataan. Minä olen kolkuttanut aikanaan, välillä jopa takonut, mutta Herra ei ole avannut ovea – ei edes kurkistanut ovisilmästä.

Enbusken mielestä on ihanaa uskoa, että Jeesus ihan oikeasti käveli vetten päällä. Hän on identifioitunut rationaaliseksi ”tiedeuskovaksi”, ja siksi hänen on välillä mahtavaa nöyryä uskomaan myös sellaiseen, jota vanha Enbuske pitäisi lapsellisena.

Itse en ymmärrä, miten tuollainen ajattelu voi olla mahdollista. Epäilen myös Enbusken väitettä, että ”monet huipputiedemiehet ovat usein uskonottomia, mutta on myös niitä, jotka ovat niin syvällä jossakin asiassa, vaikkapa dna:n kaksoiskiarteessä, että kun he ovat tutkineet tarpeeksi asioita, he toteavat, että tämän on pakko olla Jumalan hommia”. Naurettavalta tuntuu myös se, että Enbuske kutsuu hölmöiksi tiedemiehiä, jotka ajattelevat, että mitään Jumalaa ei tarvita, koska kaikki on tiedettä, kun joku toinen näkee samassa tapauksessa ihmeen.

Kormilainen kertoo käyneensä uskonottoman tyttöystävänsä kanssa parempia keskusteluja uskonnoista kuin koskaan uskoviensa kanssa. ”Ne kysymykset ovat vilpittömiä, aitoja ja oikeita ja sisältävät aina kysymyksen miksi.”

Minä, uskonnoton, kysyn: ”Miksi ihmeessä Kirjapaja on julkaissut näin kamalan opuksen?”

Kirjan sivuilla Enbuske ja Kormilainen vierailevat erilaisissa uskonnollisissa paikoissa. Ensitapaaminen on Tapiolan kirkossa Helsingissä. Seuraavaksi nähdään Helsingin tuomiokirkon messussa, jossa Enbuske liikuttuu, kun

Kormilainen vihitään papiksi. Temppe-liaukion kirkossa otetaan kuvat kirjan kantta varten. Herättäjäjuhlissa Salossa liitytään Herättäjä-yhdistyksen jäseniksi ja sitä muistellaan huudetaan ”jumalauta”. Seuraavaksi käydään Munkkiniemen, Oulunkylän, Mikael Agricolan ja Munkkivuoren kirkoissa ja osallistutaan ortodoksimessuun, jossa keskustelu kääntyy autoihin ja naisiin. Jehovan todistajien valtakunnansalin kokouksessa ahdistutaan ja katolisen kirkon kokoontumisessa puhdistaudutaan ”Jehova-hommasta”.

Kunkin vierailun jälkeen keskustellaan livenä tai sähköisesti. Härskettä juttuja heitetään muka uskaliaasti. Pohdin ensin, voiko niitä siteerata *Vapaa Ajattelijassa*, mutta miksi ei voisi, kun ne kerran on kristillisen kustantamon kirjassa julkaistu. Tässä valittuja pa-hoja:

”Kun kaksi keski-ikää lähestyvää miestä menee kirkkoon, ensimmäiseksi on etsittävä vessa. Kusettaa aivan saatanasti. Hetkinen, saakohan pappi sanoa noin?” (Kormilainen)

”On siis hyvä, että voin uskoa Jeesukseen, mutta katsoa silti kännissä telkkarista, kun homot riekkuvat Euroviisuissa.” (Enbuske)

”Kuinka moni suomalainen nussii pimeässä?” (Kormilainen)

”Mua on kiinnostanut Äiti Amma aina todella paljon. Mua on kiinnostanut se samaan tapaan kuin mua kiinnostaa vaikkapa rikosuutiset ja porno ja kaikki muukin jännittävä.” (Enbuske)

Älkää käsittäkö väärin. En ole järkyttynyt rivouksista. Tunnen myötähäpeää tällaisten huomiohakuisten ”uskovaisten” lapsellisesta pelleilystä.

Kirjan lopussa Kormilainen toteaa, että kyseessä ei ole teologian oppikirja, mutta toivoo, että teos avaa jollekin sen, ettei kaikki ole mustavalkoista.

Kirja ei avannut mitään, ainakaan minulle. Tuskin edes niille nuorille, joihin se ehkä yrittää tehdä vaikutuksen puhumalla heidän kieltään. Nuorten mielistely – se vasta helvetin noloa onkin.

LIITTOKOKOUS LAHDESSA LOKAKUUSSA

Vapaa-ajattelijain liiton sääntömääräinen liittokokous pidetään 24.-25.10.2026 Lahdessa. Kokouspaikkana toimii *Opiston kunkku* hotelli-ravintolan auditorio.

Kolmen vuoden välein pidettävässä liittokokouksessa käsitellään kolmivuotiskertomus, hyväksytään strategia ja tavoiteohjelma vuosille 2026-29 sekä valitaan liittovaltuuston puheenjohtaja ja liittovaltuusto sekä liittohallituksen puheenjohtaja ja liittohallitus. Lisäksi käsitellään kokoukselle tehdyt esitykset ja hyväksytään vuoden 2027 toimintasuunnitelma ja talousarvio.

Asioista päättävät yhdistysten valitsemat edustajat, joita liittomaksutilitysten määrän perusteella on seuraavasti: Etelä-Karjala (1), Forssa (1), Helsingin seutu (7), Kainuu (1), Kemi (2), Keski-Suomi (2), Keski-Uudenmaa (1), Kotka (3), Kouvola (1), Lahti (2), Luoteis-Lappi (1), Nokia (1), Oulunseutu (1), Pohjanmaa (1), Rovaniemi (1), Satakunta (2), Tampere (5), Turku (2). Säännöt rajoittavat enimmäismäärän seitsemään edustajaan.

Yhdistysten lisäksi myös henkilöjäsenet voivat tehdä esityksiä eli ns. aloitteita liittokokoukselle. Jotta hallitus ehtii antaa esityksiin vastaukset ja lähettää esitykset ja vastaukset kokousedustajille, esitykset pyydetään tekemään kesäkuun aikana tai viimeistään 15.8. mennessä.

Strategiasta ja tavoiteohjelmasta on elo- ja syyskuulle tulossa luonnos järjestyksittelyyn ja yleiseen keskusteluun, jonka pohjalta tehdään esitys kokoukseen. Yhdistysten toivotaan pohtivan ja tekemään esityksiä liittohallituksen ja liittovaltuuston jäseniksi, ja myös henkilöjäsenet voivat ilmoittaa kiinnostuksestaan tai suosituksia henkilöistä sähköpostiin val@vapaa-ajattelijat.fi

HYDRA VULGARIS – KUOLEMATON

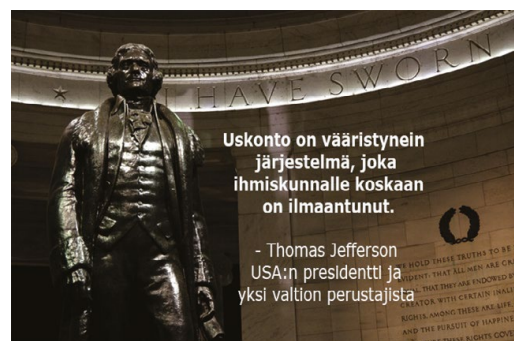
YKI RÄIKKÄLÄ

Ikuisuus on abstrakti käsite. Vielä ei ole ihmiskunnalla varmuutta siitä, onko ikuisuutta ensinkään olemassa ja onko kosmoksemme vain väliaikainen tila, jossa aikakin on suhteellista. Kuten tiedämme, me kaikki elolliset olemme kuolevaisia. Synnymme, vanhenemme, elämme aikamme ja maadumme toisten alkaessa oman elämänsä. Ajasta aikaan ei elä kukaan eikä mikään elollinen, tai sitten...

Hydra vulgaris, lampipolyyyppi, on sentin mittainen maan veden polyyyppi, jolla on lonkeroita. (Ei niitä lonkeroita, joita juhlakansa vetelee puistoissa lämpiminä päivinä.) *Hydra vulgaris* ei vanhene. Jos sitä ei tapa mikään, se elää käytännössä ikuisesti. Laji on ollut olemassa jo 87 miljoonaa vuotta ja sitä on löydetty vähän sieltä ja täältä. Jos ikuisuutta ylipäätään on olemassa, niin lienee sitten tämä ainoa todennetusti teoriassa ikuinen olento. Vulgaaria, voi tavallinen kuolevainen kateuksissaan miettiä. Noita olentoja, jotka kehtaavatkin olla kuolemattomia, elää Suomenkin vesissä.

Hydra vulgaris esittäytyy taiteen tohtori **Maija Tammen** ja graafikko **Ville Tietäväisen** tekemässä faktaa ja fiktiota yhdistelevässä kirjassa *Immortal: lost memoirs of Cornelia Dulac concerning the freshwater polyp hydra* (Aalto University, 2020). Sitä ei liene suomennettu.

Tämä on jo toinen Maija Tammen tekemä kirja maailmassamme esiintyvistä kuolemattomista olioista. Aiempi on *White Fever Rabbit* (2017), joka käsiteli kuolemattomia syöpäsolulinjoja. (Niiden kyllä soisi olevan kuolevia.) Eräät meistä uskovat, että meillä on kuolematon sielu, joka jatkaa karkelointiaan ikuisesti siellä jossain. Tai jos ei tunnusta Herrea, sitten kärsii tyhmyydestään ikuisesti.

PUOLUSTUSAPUA PAPERILLA

TIMO KARJALAINEN

Yle kertoi 28.4. että Ukrainaan on lähetetty Suomesta Venäjän helmikuussa 2022 aloittaman hyökkäyssodan alkamisen jälkeen lähes 15 rekallista *Uutta testamenttia*, siis sitä *Raamatun* vähän vähemmän kivikautista puolikasta.

Tuoreeltaan Venäjän hyökättyä Ukrainan presidentti **Zelenskyin** raportoituihin vastanneen Yhdysvaltojen tarjoukseen evakuoinnista tarvitsevana ”ammuksia, ei kyytiä”. Sitaatin aitoutta on epäilty, mutta se osuu sikäli oikeaan, että Ukrainan armeijalla oli sodan alkaessa paha vajuus materiaalisessa puolustuskyvyssä. Tätä vajuusta on sittemmin paikattu lukuisilla ase-apulähetyksillä. Myös Suomesta on toimitettu kymmeniä eduskunnan päättämiä apupaketteja. Ulkoministeriön mukaan Suomesta on lähetetty ”yli 410 rekallastillista” materiaaliapua.

Painotus on siis vahvasti ollut kouriintuntuvassa hyödyllisessä avussa, ja hyvä niin. Mutta olisiko niiden 15 rekkalastin ohutpaperipainotuotteiden sijasta voitu enemmänkin auttaa rajun tuhoamissodan kohteena olevia ukrainalaisia?

Oikea kysymyshän tässä kohdassa ei ole se, onko Uusista testamenteista jotain haittaa, vaan se, mitä muuta olisi voitu tehdä. Nuo rekkalastit ovat vieneet tilaa Ukrainaan suuntaavilta kuljetusreiteiltä. Niissäkin lasteissa olisi voinut olla jotain sellaista, mitä Ukrainan armeija olisi oikeasti tarvinnut hyökkäykseltä puolustautumiseen.

Suoraviivaisimmin sanoen kiväärinpatruunoista olisi ollut enemmän hyötyä. Tai lääkintätarvikkeista. Tai työkaluista ja muusta vastaavasta venäläisten pommittamien voimalaitosten, sähkö- ja viestintäverkkojen sekä muun siviili-infrastruktuurin korjaamiseen.

Nyt joku jo esittää vastalauseita, että onhan Uusista testamenteista hyötyä, psykologista turvaa ja stressinhallintaa sodan kauhujen keskellä.

Että vähemmän panikoiva sotilas on tehokkaampi puolustaja.

Se on toki selvää, että henkisesti raskeassa tilanteessa tuen ja turvan tunne on avuksi riippumatta tavasta, miten sitä saa. Mutta huomattavasti suurempi merkitys sotilaan selviämiseksi ja toimintakyvylle olisi sillä, että hän pysyy lämpimänä, on saanut ruokaa ja ennen kaikkea, että hänellä on jotain, millä ampua takaisin. Melko turha on juoksuhaudassa olla tyyni, jos ei voi muuta kuin odottaa, että vihollinen tulee ja ampuu.

Kaikkein parasta sodan uhreille tietysti olisi, jos hyökkäystä ei olisi koskaan tullut tai se olisi saatu loppumaan jo aiemmin. Vaikka sodan pääasiallinen aloittaja ilmeisesti on **Vladimir Putin**, ei Venäjän ortodoksinen kirkko ole varsinaisesti pyrkinyt estämään tai rajoittamaan väkivaltaista ryöstö- ja hävitysretkeä, vaan on intomielin mukana pyhittämässä sotaa.

Venäjälläkin olisi ehkä hyvä harastaa vähemmän Raamatun lukemista ja mieluummin tehdä rauhantyötä.

SANANEN

TOIMITUSSIHTEERILTÄ

KUOLEMA AFRIKASSA, JOS TOINENKIN

hminen on yllättävän sopeutuvainen. Varsinkin lapsi.

Olin 12-vuotias vuonna 1977, kun kävin kertomassa Keravan keskuskoulun rehtorille, että lopetan koulun, koska perheemme muuttaa Afrikkaan. ”Hyvää matkaa”, rehtori toivotti. ”Kiitos samoin”, vastasin vahingossa.

Viikkoa myöhemmin DC10 laskeutui Nigerian silloiseen pääkaupunkiin Lagosiin. Kun astuin lentokoneesta ulos, kuuma ja kostea ilma löi kasvoille kuin märkä rätti. Luulin hehkun tulevan koneen moottoreista, mutta pian ymmärsin päätyneeni sademetsäilmastoon.

Asuimme kaksi vuotta Benin Cityssä, noin 300 kilometrin päässä Lagosista. Meillä oli ilmastoitu kivitalo, siivoaja Emmanuel, autonkuljettaja Godwin ja vartijoita. Osa vartijoista oli muslimeja. Ihmettelin, kun näin heidän palvovan Jumalaa pihalla.

”Rukoilijoiden edestä ei saa kulkea, kun heillä on otsa maassa”, isä opasti.

Isä rakensi muiden suomalaisten kanssa asuntoja paikalliselle varuskunnalle. Pikkusisko kävi englanninkielistä kerhoa, minä suomalaista seitsemän oppilaan koulua. Godwin vei minut aamulla halki kaupungin ja haki iltapäivällä pois. Äiti metsästi ruokatarvikkeita ja innostui punapippurista.

Kaikkeen tottui yllättävän nopeasti. Siihen, että torakat lensivät. Siihen, että vartijat hakkasivat käärmeitä ja myrkkyliskoja hengiltä macheteilla pihallamme. Siihenkin, että joulukinkku ilmestyi etupihalle kokonaisena sianruhona, jonka isä paloitteli viidakko-veitsellä itse.

Eräänä aamuna oli mielestämme harvinaisen koleaa, mutta kun katsoimme lämpömittaria, se näytti 27

celsiusta. Suomalaisia pidettiin vähän hulluina, koska olimme ainoita, jotka hakkasivat Benin Clubilla tennispalloa keskipäivän helteessä, jolloin kentille pääsi aina varaamatta aikaa.

Elämä oli erilaista, mutta yllättävän hyvin sopeuduin lähes kaikkeen.

Toki minua pelotti, kun sotilaat pysäyttivät koulumatkalla auton, äänkesivät kyytiin kivääreineen ja pakottivat Godwinin viemään heidät varuskuntaan. Tai kun partio pysäytti perheemme yöllä ulkonaliikkumiskielon aikana ja ilmoitti etsivänsä tapetun heimopäällikön päätä. Muistan, kuinka he innostuivat, kun löysivät takakontista kopisevan pussin ja pettyivät, kun siellä oli vain perunoita.

Kerran näin koulumatkalla pikku-pojan ruumiin kadun varressa. Hänen päänsä oli verilammikossa ja toinen jalka sojotti kangistuneena kohti taivasta. Kukaan ei pysähtynyt. Illalla isä selitti, että täällä apuun menevää voidaan syyttää kuolemasta.

Lomamatkalla Lagosiin huomasin valtatie laidassa kuolleen miehen. Viikon päästä, ruumis oli yhä paikallaan, vain entistä litistyneempänä. Hänen ylitseen oli ajettu niin monta kertaa.

Eräältä suomalaismieheltä tulehtui umpisuoli, ja hänet leikattiin Benin Cityn sairaalassa. Hän sai jäykkäkouristusbakteerin ja kuoli. ”Hän vastusti rokotuksia”, isä sanoi, ”mutta ei vastusta enää.”

Keski-Uusimaa-lehden lastenpaltalla julkaistu kirjeeni ”Terveiset Nigeriasta” kertoo ehkä parhaiten siitä, miten nopeasti lapsi alkaa pitää mitä tahansa normaalina:

”Täällä oli vähän aikaa sitten ryöstö. Kahteen suomalaisten taloon mur-

tauduttiin keskiyöllä ja vietiin radiot ja 1200 nairaa. Osa rosvoista on saatu kiinni ja tänään teloitettiin kaksi. Teloitus tulee telkkarista klo 6–7 välillä, mutta minä en pysty katsomaan sitä, koska meillä ei ole telkkaria.”

Paljon ehti sattua kahden vuoden aikana, mutta ehkä merkittävin oli saunailta suomalaisten luona Lagosissa. Isä antoi tyhjän hilseshampoo-pullon lemmikkiapinoille. Yksi apinoista puri pullon rikki ja sairastui. Minä rukoilin sen puolesta koko yön. Aamulla apina oli kuollut.

Siitä alkoi pitkä ja mutkikas tieni, joka lopulta päättyi elämään ilman uskoa yhteenkään Jumalaaan.

Nigeria 1977-1979.
Risto K. ja Emmanuel.

Lehden ja liiton tiedot

Vapaa Ajattelijaja

Sekulaarin kulttuurin, ihmisten yhdenvertaisuuden, ajatuksen ja vakaumuksen vapauden sekä tiedepohjaisen maailmankuvan, rationaalisen ajattelun ja humanismin äänenkannattaja.

Kulttuuri- ja mielipidelehtien liitto
Kultti ry:n jäsen.

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnottomien edunvalvonta-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestö.

Kirjoittajien mielipiteet eivät välttämättä vastaa lehden tai julkaisijan kantaa.

Lehden tiedot

Lehti 2/2026
ISSN 0355-8703
ISSN 2242-8992
Ilmestyy 4 numeroa vuodessa

TOIMITUS

Päätoimittaja

Yki Räikkälä

Toimitussihteeri

Risto K. Järvinen

Riku Bähr
Markku Järvenpää
Lila Lähde
Jori Mäntyselä
Esa Ylikoski

Taitto

Joni Syvänen

Kirjoittajalle, lukijalle

Kirjoitukset, mielipiteet, aihetoivomukset ja kommentit toimituskunnalle alla olevaan osoitteeseen. Mahdollisista kirjoituspalkkioista sovittava ennakolta.

Toimitus varaa oikeuden muokata ja lyhentää tekstejä.

Yhteydenotot

toimitus@vapaa-ajattelijat.fi
0400 796 926

TILAUKSET, ILMOITUKSET, OSOITTEENMUUTOKSET

Tilauhinta	36 €/vuosi
Ilmoitukset	koko sivu 600 €
	1/2 sivua 300 €
	1/4 sivua 150 €
	1/8 sivua 85 €

Tilaukset, ilmoitukset ja tilaajien osoitteenmuutokset osoitteeseen:

Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Neljäs linja 1
00530 Helsinki

val@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

Jäsenyhdistysten henkilöjäsenet ilmoittavat osoitteenmuutokset ja muut jäsenasiat omalle yhdistykselleen.

Seuraava numero

3/2026 ilmestyy syyskuussa. Aineisto 30.6.2026 mennessä osoitteeseen toimitus@vapaa-ajattelijat.fi

VAPAA AJATTELIJA

Nettilehti vapaa-ajattelijat.fi/va-lehti

Arkisto vapaa-ajattelijat.fi/lehden-arkisto

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITTO RY FRITÄNKARNAS FÖRBUND RF

Liittohallitus

Puheenjohtaja
Jori Mäntyselä (Tampereen VA)

Varsinaiset jäsenet

Ritva Ahonen (Turun VA)
Timo Karjalainen (pääsihteeri) (Oulunseudun VA)
Tanja Laine (varapuheenjohtaja) (Satakunnan VA)
Venla Parantaja (Pohjanmaan VA)
Risto Puumalainen (Keski-Suomen VA)
Yki Räikkälä (Satakunnan VA)
Liisa Taskinen (Kotkan VA)
Esa Ylikoski (Helsingin seudun VA)

Varajäsenet

Tomi Pinomäki (Etelä-Karjalan VA)
Jape Lovén (Helsingin VA)
Riku Bähr (Tampereen VA)
Jari Peltonen (Lahden VA)

LIITY JÄSENEKSI

Nettilomakkeen vapaa-ajattelijat.fi/liity-jaseneksi tiedot ohjautuvat valitsemaasi yhdistykseen. Jäsenhakemuksen voi lähettää myös yhdistyksen sähköpostiin tai toimihenkilöille.

LAHJOITUKSET LIITON TAI YHDISTYSTEN PANKKITILEILLE

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TAVOITTEET JA STRATEGIA 2023-2026

on julkaistu liiton nettisivuilla
vapaa-ajattelijat.fi/blog/liiton-tavoitteet-ja-strategia-2023-26

Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistykset

FORSSAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Juha Toivonen
Tölonkaari 4 A 8, 30420 FORSSA
puh. 044 592 0210
vapaa-ajattelijat.fi/forssa
forssa@vapaa-ajattelijat.fi

HELSINGIN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Siiri Salminen
Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/helsinki

KAINUUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Aki Räisänen
Sudenpolku 6 D 20, 87300 KAJAANI
puh. 050-5948501
kainuu@vapaa-ajattelijat.fi

KEMIN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pertti Periniva
Leppälinnuntie 5, 94700 KEMI
puh. 040 5572215
keminvapaa-ajattelijat.blogspot.fi
kemi@vapaa-ajattelijat.fi

KESKI-SUOMEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Päivi Kovanen
vapaa-ajattelijat.fi/ks
Facebook
ks@vapaa-ajattelijat.fi

KESKI-UUDENMAAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Kari Ranta
Pietaryrtintie 8, 04300 TUUSULA
puh. 045 121 1717
vapaa-ajattelijat.fi/keski-uusimaa
keski-uusimaa@vapaa-ajattelijat.fi

KOTKAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ulla-Maija Eerola
Munsaarentie 70, 48300 KOTKA
Puh. 0440-183966
vapaa-ajattelijat.fi/kotka
kotka@vapaa-ajattelijat.fi

KOUVOLAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

c/o Kotkan vapaa-ajattelijat
Ulla-Maija Eerola
Munsaarentie 70, 48300 KOTKA
Puh. 0440-183966
vapaa-ajattelijat.fi/kouvola
kouvola@vapaa-ajattelijat.fi

LAHDEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Saimaankatu 3-5 B 34, 15140 LAHTI
vapaa-ajattelijat.fi/lahti
lahti@vapaa-ajattelijat.fi

LUOTEIS-LAPIN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Reijo Raappana
Raappanantie 7, 95830 VAATTOJÄRVI
puh. 040-823 6342
luoteis-lappi@vapaa-ajattelijat.fi

NOKIAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Railla Ala-Kivimäki
Poutuntie 10 A 3, 37100 NOKIA
vapaa-ajattelijat.fi/nokia
nokia@vapaa-ajattelijat.fi

OULUN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Timo Karjalainen
tok@penguincave.org
050 590 3763
Kastellinkaari 22, 90230 OULU
vapaa-ajattelijat.fi/oulu
oulu@vapaa-ajattelijat.fi

POHJANMAAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Venla Parantaja
Jouppinkatu 7 G 27, 60320 SEINÄJOKI
pohjanmaa@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/pohjanmaa

SATAKUNNAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Jukka Kim
Tarhatie 2 as. 6, 29250 NAKKILA
puh. 046 811 9074
vapaa-ajattelijat.fi/satakunta
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi

TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Yliopistonkatu 58 B (6. kerros), 33100 TAMPERE
vapaa-ajattelijat.fi/tampere
tampere@vapaa-ajattelijat.fi

TURUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ritva Ahonen
Isometsäntie 73, 21570 SAUVO
puh. 045 133 6476
puheenjohtaja.turku@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/turku

AINA AJANKOHTAINEN
JULKAISU

Vapaa-ajattelijain liitto on julkaissut 12-sivuisen oppimateriaalin.
Se kertoo:

- 1. vuodenkierron juhlien vietosta;** uskonnottomissa perheissä ilman uskonnollista sisältöä. Joulun ja pääsiäisen ajan lisäksi kerrotaan muistakin vuodenkierron juhlista ja vapaapäivistä.
- 2. elämän käännekohtien juhlistamisesta;** nimenantjuhlit eli nimiäiset, aikuistumisen juhlistaminen, seksi ja seurustelu, avoliiton ja yhteen muuttamisen juhlistaminen sekä häjäjuhlat. Iloisten juhlien lisäksi käsitellään saattohoitoa ja kuolemaa sekä varsin laajasti hautajaisten ja hautaamisen erilaisia toteuttamistapoja.

Aineisto on saatavissa painotuotteena oppilaitoksiin ja järjestöihin. Oppimateriaali on julkaistu myös netissä. Tätä oppimateriaalia voi tilata maksutta suoraan julkaisijalta. Opintoaineistoa voi luonnollisesti hyödyntää myös netissä tai omina tulosteina.

Tilaa maksutta käyttöön! Sähköpostilla: toimisto@vapaa-ajattelijat.fi

- Nettiversio: vapaa-ajattelijat.fi/wp-content/uploads/2024/01/Uskonnoton-tapakulttuuri-suomessa-web.pdf
- Tulostettava versio: vapaa-ajattelijat.fi/wp-content/uploads/2024/01/Uskonnoton-tapakulttuuri-suomessa-tulostettava.pdf

Opintoaineiston tekstistä vastaa Vapaa-ajattelijain liiton työryhmä ja ulkoasusta Riku Bähr